СОВЕТ УТЯШКИНСКОГО
СЕЛЬСКОГО ПОСЕЛЕНИЯ
НОВОШЕШМИНСКОГО
МУНИЦИПАЛЬНОГО РАЙОНА
РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН
ул. Центральная, д.10,
с. Татарское Утяшкино,423186

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ЯҢА ЧИШМӘ
МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫНЫҢ
ӘДӘМСӘ АВЫЛ ҖИРЛЕГЕ
СОВЕТЫ
Үзәк урамы, 10
Әдәмсә авылы,423186

тел.: (8-84348) 3-47-41, факс: (8-84348) 3-47-65, Ut.Nsm@tatar.ru

Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районы
Әдәмсәавыл җирлеге Советы
КАРАРЫ

2022 елның 12 нче июле № 24-88

Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районы Әдәмсә авыл җирлегенең шәһәр төзелеше проектлаштыруның җирле нормативларын раслау турында

Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексы, «Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законы, «Татарстан Республикасында шәһәр төзелеше эшчәнлеге турында» 2010 елның 25 декабрендәге 98-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы нигезендә, Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районы Әдәмсә авыл җирлеге Советы

КАРАР БИРӘ:

1. Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районы Әдәмсә авыл җирлегенең шәһәр төзелеше проектлаштыруның җирле нормативларын кушымта нигезендә расларга.
2. Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районы Әдәмсә авыл җирлеге Советының 2018 елның 28 апрелендәге 42-90 номерлы карарын (05.09.2018 ел 45-95 нче номерлы карар редакциясендә) үз көчен югалткан дип танырга.
3. Әлеге карарны «Татарстан Республикасы хокукый мәгълүматының рәсми порталы»нда (http//pravo.tatarstan.ru), Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районының «Интернет» мәгълүмат – телекоммуникация челтәрендәге рәсми сайтында http// novosheshminsk.tatarstan.ru/ бастырып чыгарырга.
4. Әлеге карар рәсми басылып чыккан көненнән үз көченә керә.
5. Әлеге карарның үтәлешен тикшереп торуны Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районы Әдәмсә авыл җирлеге Советының законлылык, экология, җирдән файдалану, торак - коммуналь хуҗалык һәм территорияне төзекләндерү мәсьәләләре буенча комиссиягә йөкләргә.

Татарстан Республикасы
Яңа Чишмә муниципаль районы
Әдәмсә авыл җирлеге башлыгы А.И.Назмутдинова

Кушымта
Татарстан Республикасы Яңа Чишмә
муниципаль районы Әдәмсә авыл
җирлеге Советы
2022 елның 12 нче июле 24-88 нче
номерлы карарына

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЯҢА ЧИШМӘ МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ ӘДӘМСӘ АВЫЛ ҖИРЛЕГЕ МУНИЦИПАЛЬ БЕРӘМЛЕГЕНЕҢ ШӘҺӘР ТӨЗЕЛЕШЕ ПРОЕКТЛАШТЫРУЫНЫҢ ҖИРЛЕ НОРМАТИВЛАРЫ

2022

ЭЧТӘЛЕК

1. ГОМУМИ НИГЕЗЛӘМӘЛӘР

2. ИСӘПЛӘҮ КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕН КУЛЛАНУ КАГЫЙДӘЛӘРЕ ҺӘМ ӨЛКӘСЕ 5

3. МУНИЦИПАЛЬ БЕРӘМЛЕКНЕҢ КЫСКАЧА ХАРАКТЕРИСТИКАСЫ 6

4. ТӨП ӨЛЕШЕ. ҖИРЛЕ ӘҺӘМИЯТТӘГЕ КОРЫЛМАЛАР БЕЛӘН ТӘЭМИН ИТЕЛЕШНЕҢ МИНИМАЛЬ РӨХСӘТ ИТЕЛГӘН ДӘРӘҖӘСЕНЕҢ ИСӘП-ХИСАП КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕ, МУНИЦИПАЛЬ БЕРӘМЛЕК ХАЛКЫ ӨЧЕН МОНДЫЙ КОРЫЛМАЛАРНЫҢ ТЕРРИТОРИАЛЬ МӨМКИН БУЛГАН МАКСИМАЛЬ ДӘРӘҖӘДӘ ҮТЕМЛЕ БУЛУЫ КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕ, ӘЛЕГЕ КОРЫЛМАЛАРНЫ УРНАШТЫРУ БУЕНЧА РЕКОМЕНДАЦИЯЛӘР. 7

4.1. Торак зоналар территорияләре белән тәэмин ителешнең исәп-хисап күрсәткечләре 7

4.2. Мәгариф өлкәсендә муниципаль районның җирле әһәмияттәгекорылмалары8

4.3. Мәдәният һәм ял оештыру өлкәсендә муниципаль районның җирле әһәмияттәге корылмалары……10

4.4. Физик культура һәм массакүләм спорт өлкәсендә муниципаль районның җирле әһәмияттәге корылмалары. 12

4.5. Сәламәтлек саклау өлкәсендә муниципаль районның җирле әһәмияттәге корылмалары…… 13

4.6. Халыкны социаль тәэмин итү һәм социаль яклау өлкәсендә муниципаль районның җирле әһәмияттәге корылмалары. 134

4.7. Халыкка сәүдә, көнкүреш хезмәте күрсәтү һәм җәмәгать туклануы өлкәсендә муниципаль районның җирле әһәмияттәге корылмалары. 16

4.8. Мәгълүмат һәм элемтә корылмалары өлкәсендә муниципаль районның җирле әһәмияттәге корылмалары. 18

4.9. Идарә һәм кредит-финанс оешмалары өлкәсендә муниципаль районның җирле әһәмияттәге корылмалары. 19

4.10. Торак-коммуналь хуҗалык корылмалары өлкәсендә муниципаль районның җирле әһәмияттәге корылмалары. 19

4.11. Җәмәгать тәртибен саклау өлкәсендә муниципаль районның җирле әһәмияттәге корылмалары…… 22

4.12. Көнкүреш һәм сәнәгать калдыкларын утильләштерү һәм эшкәртү өлкәсендә муниципаль районның җирле әһәмияттәге корылмалары, күрсәтелгән корылмаларны урнаштыру буенча тәкъдимнәр 22

4.13. Муниципаль район чикләрендә һәм торак пунктлар чикләрендә торак пунктлар чикләреннән тыш, җирле әһәмияттәге автомобиль юлларына транспорт хезмәте күрсәтү өлкәсендә муниципаль районның җирле әһәмияттәге корылмалары…… 24

4.14. Территорияләрне төзекләндерү һәм яшелләндерү өлкәсендә муниципаль районның җирле әһәмияттәге корылмалары, әлеге корылмаларны урнаштыру буенча тәкъдимнәр 28

4.15. Халыкны электр, җылылык, газ һәм су белән тәэмин итү өлкәсендә муниципаль районның җирле әһәмияттәге корылмалары…… 28

4.15.1. Электр белән тәэмин итү корылмаларында муниципаль район халкының норматив ихтыяҗын билгеләү буенча тәкъдимнәр. 28

4.15.2. Җылылык белән тәэмин итү корылмаларында муниципаль район халкының норматив ихтыяҗларын билгеләү буенча тәкъдимнәр. 29

4.15.3. Газ белән тәэмин итү корылмаларында муниципаль район халкының норматив ихтыяҗларын билгеләү буенча тәкъдимнәр. 29

4.15.4. Су белән тәэмин итү корылмаларында муниципаль район халкының норматив ихтыяҗларын билгеләү буенча тәкъдимнәр. 312

4.15.5. Су бүлү корылмаларында муниципаль район халкының норматив ихтыяҗларын билгеләү буенча тәкъдимнәр. 324

ИСӘП-ХИСАП КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕН НИГЕЗЛӘҮ БУЕНЧА МАТЕРИАЛЛАР 35

1. ГОМУМИ НИГЕЗЛӘМӘЛӘР

Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районының Әдәмсә авыл җирлеге муниципаль берәмлегенең шәһәр төзелеше проектлаштыруының җирле нормативлары (алга таба - нормативлар) Россия Федерациясе, Татарстан Республикасы законнары һәм Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районының норматив-хокукый актлары нигезендә эшләнде.

Әлеге нормативлар белән җайга салынмаган мәсьәләләр «техник җайга салу турында»27.12.2002 ел, № 184-ФЗ Федераль закон таләпләре нигезендә, Россия Федерациясе территориясендә гамәлдә булган законнар һәм норматив-техник документлар белән җайга салына.

Әлеге нормативлар, оештыру-хокукый формаларына бәйсез рәвештә, Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районының Әдәмсә авыл җирлеге муниципаль берәмлеге территориясендә үз эшчәнлеген алып баручы барлык шәһәр төзелеше эшчәнлеге субъектлары өчен мәҗбүри.

Шәһәр төзелеше проектларының җирле нормативларын раслау, аларга үзгәрешләр кертү федераль законнар, Татарстан Республикасы Законнары, Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районының Әдәмсә авыл җирлеге муниципаль берәмлегенең норматив хокукый актлары (алга таба - муниципаль берәмлек) нигезендә гамәлгә ашырыла.

Әлеге нормативлар муниципаль берәмлек халкы өчен муниципаль берәмлек халкының җирле әһәмияттәге корылмалар белән тәэмин ителешенең минималь рөхсәт ителгән дәрәҗәсенең исәп-хисап күрсәткечләре; мондый корылмаларның муниципаль берәмлек халкы өчен мөмкин булган максималь рөхсәт ителгән дәрәҗәсенең исәп-хисап күрсәткечләре җыелмасын билгели.

Муниципаль берәмлек халкы өчен тәэмин ителешнең минималь рөхсәт ителгән дәрәҗәсенең исәп-хисап күрсәткечләре һәм муниципаль берәмлек халкы өчен мондый корылмаларның территориаль яктан мөмкин булган максималь рөхсәт ителгән дәрәҗәсенең исәп-хисап күрсәткечләре билгеләнә торган муниципаль берәмлекнең җирле әһәмияттәге корылмаларына түбәндәге өлкәләргә карый торган корылмалар керә::

- җирлекләрне электр һәм газ белән тәэмин итү;
- муниципаль берәмлек чикләрендәге торак пунктлардан читтә җирле әһәмияттәге автомобиль юллары, транспорт хезмәте күрсәтү;
- мәгариф, сәламәтлек саклау, мәгълүматлаштыру һәм элемтә;
- мәдәният һәм ял оештыру;
- социаль тәэмин итү һәм социаль яклау; физик культура һәм массакүләм спорт;
- көнкүреш һәм сәнәгать калдыкларын утильләштерү һәм эшкәртү; җәмәгать тәртибен саклауны тәэмин итү.

Нормативлар үз эченә түбәндәге бүлекләрне ала:

- муниципаль берәмлек халкының җирле әһәмияттәге корылмалар белән тәэмин ителешенең минималь рөхсәт ителгән дәрәҗәсенең исәп-хисап күрсәткечләре; муниципаль берәмлек халкы өчен мондый корылмаларның территориаль үтемлелеге максималь дәрәҗәдә рөхсәт ителгән дәрәҗәсенең исәп-хисап күрсәткечләре;
- нормативларның төп өлешендә булган исәп-хисап күрсәткечләрен нигезләү буенча материаллар;
- нормативларның төп өлешендә булган исәп-хисап күрсәткечләрен куллану кагыйдәләре һәм өлкәсе;
- муниципаль берәмлекнең җирле әһәмияттәге корылмаларында авыл җирлеге халкының норматив ихтыяҗларын билгеләү, әлеге корылмаларны урнаштыру буенча тәкъдимнәр;
- Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районының Әдәмсә авыл җирлеге муниципаль берәмлегенең кыскача характеристикасы.

2. ИСӘПЛӘҮ КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕН КУЛЛАНУ КАГЫЙДӘЛӘРЕ ҺӘМ ӨЛКӘСЕ

Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районы Әдәмсә авыл җирлеге муниципаль берәмлегенең территориаль планлаштыру документларын (алга таба - муниципаль берәмлек) һәм муниципаль берәмлек территориясенә карата эшләнә торган территорияне планлаштыру документларын әзерләгәндә, килештергәндә, раслаганда һәм гамәлгә ашырганда әлеге нормативлар белән билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре кулланыла.

Шәһәр төзелешен проектлаштыру нормативлары дәүләт хакимияте һәм җирле үзидарә органнары, шәһәр төзелеше эшчәнлеге турындагы законнарның үтәлешен тикшереп тору һәм күзәтү органнары тарафыннан карарлар кабул итү өчен кулланыла.

Муниципаль берәмлекнең җирле әһәмияттәге корылмалары исемлеге, муниципаль берәмлек халкының тәэмин ителешенең минималь рөхсәт ителгән минималь дәрәҗәсенең исәп-хисап күрсәткечләре һәм әлеге нормативларның төп өлешендә китерелгән муниципаль берәмлек халкы өчен мондый корылмаларның территориаль үтемлелеге максималь дәрәҗәдә рөхсәт ителгән дәрәҗәсенең исәп-хисап күрсәткечләре үтәү өчен мәҗбүри булып тора.

Гамәлдәге норматив документларны, шул исәптән әлеге нормативларда сылтама бирелә торган документларны юкка чыгарганда һәм (яки) үзгәрткәндә гамәлдән чыгарылган нормаларга таянып эш итәргә кирәк.

3. МУНИЦИПАЛЬ БЕРӘМЛЕКНЕҢ КЫСКАЧА ХАРАКТЕРИСТИКАСЫ

Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районының Әдәмсә авыл җирлеге муниципаль берәмлеге территориясенең кыскача характеристикасы (алга таба-муниципаль берәмлек), шулай ук халыкның саны, тыгызлыгы һәм социаль-демографик составы турында мәгълүматлар, авыл җирлегенең башка характердагы үзенчәлекләре 1 нче таблицада китерелгән.

1 нче таблица

Муниципаль берәмлекнең кыскача характеристикасы

№	Күрсәткеч исеме	Характеристикасы
1	Әдәмсә авыл җирлеге территориясенең район һәм Татарстан Республикасы структурасында урнашуы	Әдәмсә авыл җирлеге Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районының төньяк-көнчыгыш өлешендә урнашкан. Әдәмсә авыл җирлеге Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районының Зирекле, Тубылгытау, Әдәмсә һәм Ленин авыл җирлекләре белән чиктәш
2	Муниципаль берәмлек чикләрендәге территориянең гомуми мәйданы, га	8836
3	Муниципаль берәмлекнең административ үзәге	Әдәмсә авылы
4	2022 елның 1 гыйнварына даими халык саны	
	Барлыгы, кеше.	604
	шул исәптән: сабый яшьтәге эшкә яраклы яшьтә хезмәткә яраклы яшьтән өлкәнрәк	 129 298 207
5	2022 елның 1 гыйнварына халык тыгызлыгы, кеше/кв. км	0,068
6	2030 елга даими халык саны фаразы	594
7	2022 елның 1 гыйнварына торак фонды күләме, торак мәйданы кв. метр	
	барлыгы, кв.м.	25600
	шул исәптән: - күпфатирлы - шәхси	 2400 23200
8	Халыкның торак белән тәэмин ителеше дәрәҗәсе, кв.м / кеше.	42,3
9	Муниципаль район территориясендә табигый-климат шартлары	
	климат районы (климатик район картасы буенча, төзелеш өчен)	II В
	сейсмик куркыныч дәрәҗәсе (баллар)	6 – 7
	табигать-климат шартларына гомуми бәя	уңайлы

4. ТӨП ӨЛЕШЕ. ҖИРЛЕ ӘҺӘМИЯТТӘГЕ КОРЫЛМАЛАР БЕЛӘН ТӘЭМИН ИТЕЛЕШНЕҢ МИНИМАЛЬ РӨХСӘТ ИТЕЛГӘН ДӘРӘҖӘСЕНЕҢ ИСӘП-ХИСАП КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕ, МУНИЦИПАЛЬ БЕРӘМЛЕК ХАЛКЫ ӨЧЕН МОНДЫЙ КОРЫЛМАЛАРНЫҢ ТЕРРИТОРИАЛЬ ЯКТАН МӨМКИН БУЛГАН МАКСИМАЛЬ ДӘРӘҖӘДӘ ФАЙДАЛАНЫЛУЫ КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕ, ӘЛЕГЕ КОРЫЛМАЛАРНЫ УРНАШТЫРУ БУЕНЧА РЕКОМЕНДАЦИЯЛӘР.

4.1. Торак зоналар территориясенең тәэмин ителешенең исәп-хисап күрсәткечләре.

Социаль яклауга һәм ярдәмгә мохтаҗ гражданнарның торак хокукларын тәэмин итү максатларында гамәлгә ашырыла торган торак төзелеше өлкәсендә җирле әһәмияттәге корылмалар өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре 2 нче таблицада күрсәтелгән.

2 нче таблица

Торак төзелеше өлкәсендә җирле әһәмияттәге корылмалар өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре

№	Корылманың исеме	Халыкның тәэмин ителешенең минималь рөхсәт ителгән дәрәҗәсе		Халык өчен территориаль үтемлелек дәрәҗәсе
		2021 ел	2030 ел	
1	Торак пунктта торак урыннар	23,1	30,5	Билгеләнми
Искәрмә: киләчәктә исәп-хисап күрсәткечләре 2025, 2035 елларда ирешелгән торак урыннарының гомуми мәйданы белән тәэмин ителешнең факттагы минималь дәрәҗәсен исәпкә алып корректлана.				

Торак төзелеше һәм торак төзелеше төрләренең исәп-хисап күрсәткечләре гамәлдәге һәм фаразлана торган социаль-демографик ситуацияне һәм халыкның керем дәрәҗәсен исәпкә алып башкарылырга тиеш.

Торак төзелешенең характерына туры китереп, 3 таблицада китерелгән төзелеш төрләре бүленә.

3 нче таблица

Торак төзелеше характеристикасы

№	Торак төзелеше тибы	Төзелеш характеристикасы
1	Азкатлы торак төзелеше	биеклеге 3 катка кадәр булган индивидуаль усадьба төзелеше; биеклектәге 3 катка кадәр блокланган торак йортлар белән төзү; биеклеге 4 катка кадәр булган күпфатирлы торак йортлар төзү
2	Урта катлы торак төзелеше	5-8 катлы күпфатирлы торак йортлар төзү
3	Күп катлы торак төзелеше	Күп катлы торак төзелеше биеклеге 9 каттан һәм аннан да югарырак булган күп фатирлы торак йортлар төзү

Торак төзелеше төрләрен бүлеп бирү, аларны оештыруга карата таләпләрне билгеләү муниципаль берәмлекнең җирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре белән гамәлгә ашырыла.

Торак пунктларда торак төзүнең норматив параметрлары СНиП 2.07.01-89 бүлеге таләпләре нигезендә билгеләнә. «Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл җирлекләрен планлаштыру һәм төзү».

4.2. Мәгариф өлкәсендә муниципаль берәмлекнең җирле әһәмияттәге корылмалары

Муниципаль берәмлек халкының мәгариф корылмалары белән тәэмин ителеш дәрәҗәсе, халык өчен мондый корылмаларның территориаль үтемлелеге дәрәҗәсе буенча тәкъдим ителә торган күрсәткечләрне халык өчен 4 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

4 нче таблица

Мәгариф өлкәсендә муниципаль берәмлекнең җирле әһәмияттәге корылмалары өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре

№	Корылманың исеме	Халыкның тәэмин ителешенең минималь рөхсәт ителгән дәрәҗәсе	Халык өчен территориаль үтемлелек дәрәҗәсе
1	Мәктәпкәчә белем бирү оешмалары		
	авыл торак пунктларында	халыкның демографик структурасына карап: 0 яшьтән 7 яшькә кадәрге 100 балага 40,5 урын исәбендә	Җәяүлеләр өчен 500 метр
2	Гомуми белем бирү оешмалары		
	авыл торак пунктларында	халыкның демографик структурасына карап: 7 яшьтән 18 яшькә кадәрге 100 балага 40,5 урын исәбеннән	Транспорт үтемлелеге 30 минут
3	Өстәмә белем бирү оешмалары		
3.1	Гомуми белем бирү оешмалары базасында гамәлгә ашырыла торган өстәмә белем бирү программаларында урыннар саны		
	авыл торак пунктларында	гомуми белем бирү оешмаларында 100 укучыга 65 урын исәбеннән	Транспорт үтемлелеге 30 минут
3.2	Өстәмә белем бирү программаларын гамәлгә ашыручы мәгариф оешмалары базасында гамәлгә ашырыла торган өстәмә белем бирү программаларында урыннар саны (гомуми белем бирү оешмаларыннан тыш)		
	авыл торак пунктларында	халыкның демографик структурасына карап: 5 яшьтән алып 18 яшькә кадәрге 100 балага 10 урын исәбеннән	Транспорт үтемлелеге 30 минут
Искәрмә. Махсус һәм сәламәтләндерү мәктәпкәчә белем бирү һәм гомуми белем бирү учреждениеләре өчен исәп-хисап күрсәткечләре проектлауга бирем буенча кабул ителә.			

Учреждениедән 1 километрдан артык ераклыкта яшәүче авыл гомуми белем бирү мәктәпләре укучылары өчен балаларны йөртү өчен билгеләнгән махсус транспортта уку урынына илтүне оештыру күздә тотыла. Укучыларның тукталышта җыю урынына иң чик җәяүле якын килүе 500 метрдан да артмаска тиеш.

Авыл гомуми белем бирү мәктәпләренең I һәм II дәрәҗә укучылары өчен территориаль үтемлелегенең иң чик күрсәткече, транспорт хезмәте күрсәтүне оештыруны исәпкә алып, 15 километр тәшкил итә.

15 километрдан артык ераклыкта, шулай ук начар һава шартлары вакытында транспортка барып җитү мөмкинлеге булмаган чорда мәктәп яны интернатын күздә тотарга кирәк. Мәктәп яны интернатының сыйдырышлыгы гомуми белем бирү учреждениесендәге урыннарның гомуми саныннан 10% тәэмин ителүчәнлек дәрәҗәсенә карап билгеләнә.

Мәгариф корылмаларын урнаштыруга таләпләр һәм аларның параметрлары СНиП 2.07.01-89 СП нигезендә билгеләнә. «Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл җирлекләрен планлаштыру һәм төзү» (Д кушымта), шулай ук Россия Федерациясе Мәгариф һәм фән министрлыгының «Россия Федерациясе субъектлары территорияләрендә мәгариф корылмаларын оптималь урнаштыру критерийларын билгеләү өчен үрнәк күрсәткечләр» дигән 2016 елның 4 маендагы АК-950/02 номерлы хаты белән.

Халык саны 200 кешедән ким булган авыл торак пунктлары өчен башлангыч сыйныфлар белән берлектә кече сыйныфлы мәктәпкәчә учреждениеләрне урнаштыруны күздә тотарга киңәш ителә.

Авыл торак пунктларында өстәмә белем бирү учреждениеләре урыннарын гомуми белем бирү мәктәпләре биналарында карарга тәкъдим ителә.

Сәламәт балалар өчен мәктәпкәчә учреждениеләрдә урыннар саны нормативы тәшкил итә:

1 төркемгә – 10-20 урын;
2 төркемдә -18-40 урын;
3 төркемдә-28-60 урын;
4 төркемдә-48-80 урын;
5 төркемдә-46-100 урын;
6 төркемдә-58-120 урын;
7 төркемдә-64-140 урын;
8 төркемдә-74-160 урын;
9 төркемдә-84-180 урын;
10 төркемдә-92-200 урын.

Торак пунктлар өчен мәктәпкәчә учреждениеләрнең гомуми мәйданы (биналар мәйданы) буенча чагыштырма күрсәткечләр 5 нче таблицада китерелгән.

5 нче таблица

Мәктәпкәчә учреждениеләрнең гомуми мәйданы (биналар мәйданы)буенча чагыштырмача күрсәткечләр

Мәктәпкәчә учреждениенең тибы	Күрсәткеч (тәрбияләнүчегә кв. метр)
1 группага	19,59
2 группага	12,05
3 группага	11,31
4 группага	10,49
6 группага	12,30
8 группага	11,04

Мәктәпкәчә учреждениеләр өчен җир кишәрлекләре күләмен корылмаларның сыйдырышлыгына карап кабул итәргә кирәк:

100 урынга кадәр – 1 урынга 40 кв. метр;
100 урын – 1 урынга 38 кв.метр.

Күрсәтелгән җир кишәрлекләренең күләме реконструкция шартларында 25 % ка кимергә мөмкин; яңа төзелә торган яки Территориаль үсеш ала торган торак пунктларда халык саны 2 тапкырга артачак (яшелләндерү мәйданын кыскарту хисабына).

Гомуми белем бирү учреждениеләренең гомуми мәйданының (биналарның мәйданы) чагыштырма күрсәткечләре 6 таблицада китерелгән.

6 нчы таблица

Гомуми белем бирү учреждениеләренең гомуми мәйданы (биналар мәйданы) чагыштырмача күрсәткечләре

Күрсәткеч (тәрбияләнүчегә кв. метр)		
авыл торак пунктларында		
I дәрәҗә укыту (башлангыч):		
	20 укучыга	13,75

	40 укучыга	10,18
	60 укучыга	10,07
I һәм II дәрәҗә укыту (тугызьеллык):		
	108 укучы (12 укучы/сыйныф)	19,43
	162 укучы (18 укучы/сыйныф)	16,10
	216 укучы (24 укучы/сыйныф)	15,15
III дәрәҗә укыту:		
	14 сыйныф (350 укучы)	22,25

Гомуми белем бирү учреждениеләре өчен җир кишәрлекләре күләмен корылмаларның сыйдырышлыгына карап кабул итәргә кирәк:

40тан 400 урынга кадәр – 1 укучыга 55 кв. м.;
400-500 урын – 1 укучыга 65 кв. м.;
500-600 урын – 1 укучыга 55 кв. м.;
600 – 800 урын – 1 укучыга 45 кв. м.;
800-1100 урын – 1 укучыга 36 кв. м;
1100-1500 урын – 1 укучыга 23 кв. м.;
1500-2000 урын – 1 укучыга 18 кв. м.;
2000 урын-1 укучыга 16 кв. м.

Күрсәтелгән күләмнәр реконструкция шартларында 20% ка киметелергә мөмкин; укыту - тәҗрибә эшләрен оештыру өчен совхоз һәм колхоз җирләрендә махсус участоклар каралмаган булса, авыл җирлекләрендә 30% ка арттырылырга мөмкин. Мәктәпнең спорт зонасы торак район ФОКына берләшергә мөмкин.

4.3. Мәдәният һәм ял оештыру өлкәсендә муниципаль берәмлекнең җирле әһәмияттәге корылмалары.

Мәдәният, массакүләм ял, ял корылмаларын урнаштыруга таләпләр һәм аларның параметрлары «Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл җирлекләрен планлаштыру һәм төзү» (кушымта Д).

Муниципаль берәмлек халкының мәдәният һәм ял корылмалары белән тәэмин ителеше дәрәҗәсе, халык өчен мондый корылмаларның территориаль үтемлелеге дәрәҗәсе буенча тәкъдим ителә торган күрсәткечләрне халык өчен 7 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

7 нче таблица

Мәдәният һәм халыкның ялын оештыру өлкәсендә муниципаль берәмлекнең җирле әһәмияттәге корылмалары өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре

№	Корылманың исеме	Халыкның тәэмин ителешенең минималь рөхсәт ителгән дәрәҗәсе	Халык өчен территориаль үтемлелек дәрәҗәсе
1	Клуб учреждениеләре, шул исәптән:		
	0,2 дән 1 меңгә кадәр кеше	1000 кешегә 500-300 урын	Транспорт үтемлелеге 60 минут
	1 меңнән 2 меңгә кадәр кеше	1000 кешегә 300-230 урын	
	2 меңнән 5 меңгә кадәр кеше	1000 кешегә 230-190 урын	

2	Авыл массакүләм китапханәләре авыл җирлекләре һәм аларның төркемнәре өчен хезмәт күрсәтү зонасына (30 минутлык һәркем өчен мөмкин булганлыктан чыгып) килделәр:		
	1 меңнән 2 меңгә кадәр кеше	6-7,5 мең берәмлек саклау берәмлеге; 1000 кешегә 5-6 уку урыны.	Транспорт үтемлелеге 30 минут
	2 меңнән 5 меңгә кадәр кеше	5-6 мең берәмлек саклау берәмлеге; 1000 кешегә 4-5 уку урыны.	
	5 меңнән 10 меңгә кадәр кеше	4,5-5 мең берәмлек саклау берәмлеге; 1000 кешегә 3-4 уку урыны.	
3	Ял һәм һәвәскәрлек эшчәнлеген оештыру өчен бүлмәләр	50-60 кв. м. идәннең мәйданы 1000 кешегә исәпләнгән.	Транспорт үтемлелеге 30 минут
4	Кинотеатрлар	1000 кешегә 25 – 35 утырту урыны.	билгеләнми
5	Концерт заллары	1000 кешегә 3,5 – 5 утырту урыны.	билгеләнми
6	Музейлар	Муниципаль районга 1 корылма	Транспорт үтемлелеге 30 минут
7	Күргәзмә заллары	Муниципаль районга 1 корылма	билгеләнми
8	Универсаль спорт-тамаша заллары, шул исәптән ясалма бозлы	1000 кешегә 6 – 9 урын	билгеләнми
Искәрмә. 1. Азрак исәп-хисап күрсәткечен зур торак пунктлар өчен кабул итәргә кирәк. 2. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 26.01.2009 елдагы 42 номерлы карары нигезендә 2024 елга кадәр клуб учреждениеләре һәм китапханә хезмәтләре белән тәэмин ителешнең социаль гарантияләре дәрәҗәсе гамәлдәге тәэмин ителеш дәрәҗәсендә кабул ителә.			

7 нче таблицада күрсәтелмәгән мәдәният һәм ял корылмалары өчен күрсәткечләрне проектлауга бирелгән бирем нигезендә кабул итәргә кирәк.

Авыл торак пунктларында проектлана торган мәдәният һәм ял корылмаларының саны, составы һәм сыйдырышлыгы билгеләгәндә, 30 минутлык транспорт үтемлелеге зонасында урнашкан башка торак пунктлардан килгән халыкны өстәмә рәвештә исәпкә алырга кирәк.

Мәдәният корылмалары өчен җир кишәрлекләре һәм халыкның ялын оештыру күләме проектлауга бирелгән задание нигезендә билгеләнә.

4.4. Физик культура һәм массакүләм спорт өлкәсендә муниципаль берәмлекнең җирле әһәмияттәге корылмалары.

Муниципаль берәмлек халкының физик культура һәм массакүләм спорт корылмалары белән тәэмин ителеше дәрәҗәсе, мондый корылмаларның территориаль үтемлелеге дәрәҗәсе буенча тәкъдим ителә торган күрсәткечләрне муниципаль берәмлек халкы өчен 8 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

8 нче таблица

Физик культура һәм массакүләм спорт өлкәсендә муниципаль берәмлекнең җирле әһәмияттәге корылмалары өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре

№	Корылманың исеме	Халыкның тәэмин ителешенең минималь рөхсәт ителгән дәрәҗәсе	Халык өчен территориаль үтемлелек дәрәҗәсе
1	Гомуми кулланылыштагы физкультура-спорт заллары	80 кв. м мәйданда идән 1000 кешегә исәпләнгән	транспорт үтемлелеге 60 минут

2	Спорт мәйданчыгы (уен спорт мәйданчыгын һәм (яки) урам тренажерларын, турникларны үз эченә алган яссылык спорт корылмасы)*		
	авыл торак пунктларында	Халык санына бәйсез рәвештә, 1 корылма	транспорт үтемлелеге 60 минут
Искәрмә: * халык саны 300 кешедән ким булган торак пунктлар өчен нормалашмый.			

8 нче таблицада күрсәтелмәгән физик культура һәм массакүләм спорт корылмалары өчен исәп-хисап күрсәткечләре проектлауга бирелгән задание нигезендә билгеләнә.

Физик культура һәм массакүләм спорт корылмаларында муниципаль берәмлек халкының норматив ихтыяҗын билгеләүне халыкның төрле социаль-демографик төркемнәренең ихтыяҗларын канәгатьләндерү зарурилыгы нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Әлеге корылмаларны урнаштыру башка шундый ук корылмаларның якынлыгын, транспорт элемтәләрен оештыруны, урамнар, юллар һәм җәяүлеләр юллары челтәре белән үзара бәйләнешне исәпкә алып башкарылырга тиеш.

Физик культура һәм массакүләм спорт корылмаларын мәгариф мәктәпләренең һәм башка уку йортларының, ял һәм мәдәният учреждениеләренең спорт корылмалары белән территорияне кыскарту белән бергә алып бару рөхсәт ителә.

Физкультура-спорт корылмалары өчен җир участогы күләмен проектлау биреме буенча кабул итәргә кирәк

4.5. Сәламәтлек саклау өлкәсендә муниципаль берәмлекнең җирле әһәмияттәге корылмалары.

Хастаханә һәм поликлиника учреждениеләрендә муниципаль берәмлек халкының тәэмин ителеш дәрәҗәсе, мондый корылмаларның территориаль үтемлелеге дәрәҗәсе буенча тәкъдим ителә торган күрсәткечләрне муниципаль берәмлек халкы өчен 9 таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

9 нчы таблица

Сәламәтлек саклау өлкәсендә муниципаль берәмлекнең җирле әһәмияттәге корылмалары өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре

№	Корылманың исеме	Халыкның тәэмин ителешенең минималь рөхсәт ителгән дәрәҗәсе	Халык өчен территориаль үтемлелек дәрәҗәсе
1	Ярдәмче биналар һәм корылмалар булган барлык типтагы стационарлар	1000 кешегә 13,47 койка	билгеләнми
2	Поликлиникалар, амбулаторияләр, диспансерлар (стационардан башка)	Сменага 18,15 кеше килә 1000 кеше исәбенә	авыл җирлегендә - транспорт белән 30 минут
3	Фельдшер яки фельдшер-акушерлык пунктлары	Сменага 18,15 кеше килә 1000 кеше исәбенә	Транспорт үтемлелеге 30 мину
4	Балалар сөт кухнялары	Тәүлегенә 4 порция 1 балага	билгеләнми
5	Ашыгыч медицина ярдәме станцияләре	1 бригада хезмәт күрсәтүче 10 мең кешегә исәпләнгән	махсус автомобильдә 15 минутлык зона чикләрендә
6	Даруханәләр		
	авыл торак пунктларында	1 мең кешегә гомуми мәйданы 14 кв. метр	Җәяүлеләр өчен 30 минут
Искәрмә: Бер ятакка балалар өчен 1,5 коэффициенты булган барлык стационар нормасын кабул итәргә			

кирәк.
Бер җир кишәрлегендә ике һәм аннан күбрәк стационар урнаштырганда аның гомуми мәйданы стационарларның суммар сыйдырышлыгы нормасы буенча кабул итәргә кирәк.

Хастаханә оешмаларының стационарлары район хезмәт күрсәтү дәрәҗәсенә ия һәм бөтен районга исәпләнә. 1000 кешегә исәпләнгән 13,47 койка белән тәэмин итү нормативы халыкка стационар хезмәт күрсәтү өчен кирәк булган бөтен койка фондын үз эченә ала (шәфкать туташы карау койкалары, хоспислар, ярымстационар койкалар һ.б.).

Ашыгыч медицина ярдәме станцияләре район дәрәҗәсендә хезмәт күрсәтә һәм бөтен районга исәпләнә.

Сәламәтлек саклау корылмаларын урнаштыруга таләпләр һәм аларның параметрлары СНиП 2.07.01 - 89 СП нигезендә билгеләнә. «Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл җирлекләрен планлаштыру һәм төзү» (кушымта Д) һәм башка норматив документлар.

Кыска вакытлы дәвалану өчен олылар һәм балалар өчен стационарларның (күппрофильле хастаханәләр, махсуслаштырылган стационарлар һәм медицина үзәкләре, бала табу йортлары һ. б.), ярдәмче биналар һәм корылмалар булган җир участоклары күләмнәрен корылмаларның сыйдырышлыгына карап кабул итәргә кирәк:

50 койкага кадәр – бер ятакка 210 кв. м;
50-100 койка – бер ятакка 210 – 160 кв. м;
100-200 койка – 160-110 кв. м бер ятакка;
200-300 койка – 110-80 кв. м бер ятакка;
300-500 койка – бер ятакка 80 – 60 кв. м;
500 койкадан артык – бер ятакка 60 кв.м.

Күрсәтелгән күләмнәр реконструкция шартларында 25 % ка киметелергә мөмкин.

Хастаханә территориясе 10 м киңлектәге саклагыч яшел полоса белән әйләнә-тирә төзелештән аерылырга тиеш.

Амбулатор-поликлиника учреждениеләре, диспансерлар өчен җир кишәрлеге күләмен стационардан башка сменага 0,1 га, ләкин корылмага 0,3 га да ким булмаган җир участогын күздә тотарга кирәк. Поликлиникаларның мәктәпкәчә балалар учреждениеләре белән турыдан-туры күрше булуы рөхсәт ителми.

Фельдшер-акушерлык пункты өчен җир участогының күләме 0,2 га тәшкил итәргә тиеш.

Ашыгыч медицина ярдәме станциясе (подстанциясе) өчен, күчмә медицина ярдәме пункты өчен җир участогы күләмен 1 автомобильгә 0,05 га, ләкин 0,1 га ким булмаган күләмдә кабул итәргә киңәш ителә.

Даруханәләр өчен җир участогының күләме 0,2 га тигез булырга тиеш, яисә алар кертелергә мөмкин.

Балалар сөт кухнялары өчен җир участогының күләме тәүлегенә 1 мең порциягә 0,015 га, ләкин 0,15 гектардан да ким булмаган күләмдә кабул итәргә киңәш ителә.

4.6. Халыкны социаль тәэмин итү һәм социаль яклау өлкәсендә муниципаль берәмлекнең җирле әһәмияттәге корылмалары.

Муниципаль берәмлек халкының социаль тәэминат һәм социаль яклау корылмалары белән тәэмин ителешенең, мондый корылмаларның территориаль үтемлелеге дәрәҗәсенең тәкъдим ителә торган күрсәткечләрен муниципаль берәмлек халкы өчен 10 таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

10 нчы таблица
Халыкны социаль тәэмин итү һәм социаль яклау өлкәсендә муниципаль берәмлекнең җирле әһәмияттәге корылмалары өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре

№	Корылманың исеме	Халыкның тәэмин ителешенең минималь рөхсәт ителгән дәрәҗәсе	Халык өчен территориаль үтемлелек

			дәрәҗәсе
1	Халыкка социаль хезмәт күрсәтү комплексы үзәге	Муниципаль районга 1 корылма	билгеләнми
2	Гаиләгә һәм балаларга социаль ярдәм күрсәтү бүлекчәсе	Муниципаль районга 1 корылма	билгеләнми
3	Картлар һәм инвалидлар өчен интернат-йортлар (пансионатлар)	3 урын-18 яшьтән өлкәнрәк 1 мең кешегә / Муниципаль районга 1 корылма	билгеләнми
4	Төнге тору йортлары, социаль адаптация үзәкләре	Муниципаль районга 1 корылма	билгеләнми
5	Мөмкинлекләре чикләнгән балалар һәм яшүсмерләр өчен тернәкләндерү үзәкләре	1 корылма-муниципаль районга, әмма мөмкинлекләре чикләнгән 1 мең балага һәм яшүсмергә исәпләнгән 1 меңнән дә ким булмаган корылма	билгеләнми
6	Психоневрология интернаты	3 урын-1 мең кешегә	билгеләнми
7	Балалар интернат-йортлары	3 урын-1000. кеше (4-17 яшь)	билгеләнми
8	Акылга зәгыйфь балалар өчен балалар интернат-йортлары	2 урын-1000 кешегә	билгеләнми
9	Ата-ана тәрбиясеннән мәхрүм калган балаларга ярдәм итү үзәкләре	1 корылма 10 мең кешегә яше 18 яшькә кадәр	билгеләнми
10	Балалар өчен социаль приют	1 корылма 10 мең кешегә яше 18 яшькә кадәр	билгеләнми
11	Яшьләр эшләре буенча органнар учреждениеләре	Гомуми мәйданы 25 кв. метр 1000 кешегә; 2 эш урыны-1 мең кешегә	билгеләнми

Социаль тәэмин итү учреждениеләрен исәплəү нормаларын төбәкнең социаль-демографик үзенчәлекләренә бәйле рәвештә төгәлләштерергә кирәк.

Психоневрологик интернатларны урнаштыру өчен җир кишәрлекләре күләме корылманың сыйдырышлыгына карап билгеләнә:

200 урынга кадәр – бер урынга 125 кв. м.;

200 урын – бер урынга 100 кв. м.

Халыкка социаль хезмәт күрсәтү үзәкләрен урнаштыру «өлкән яшьтәге кешеләргә социаль хезмәт күрсәтү учреждениеләрен исәпләү һәм урнаштыру»35-106-2003 СП таләпләренә туры китереп башкарыла.

Картлар һәм инвалидлар өчен интернат-йортлар урнаштыру өчен җир кишәрлекләре күләме корылманың сыйдырышлыгына карап билгеләнә:

50 урын – 1 урынга 38 кв. метр;

100 урын – 1 урынга 27 кв. метр;

200 урын-1 урынга 20 кв. метр.

Картлар һәм инвалидлар өчен интернат-йортларны торак пунктлардан читтә урнаштыру мөмкин.

Балалар интернат-йортлары, шул исәптән акылга зәгыйфь балалар өчен интернат-йортлар янындагы җир кишәрлекләре күләмен корылманың сыйдырышлыгына карап кабул итәргә кирәк:

100 утырту урыны - 80 кв. метр 1 урынга;
120 утырту урыны-60 кв. метр 1 урынга;
200 утырту урыны-1 кв. метр 1 урынга.

Төнге яшәү, социаль адаптация үзәкләре булган җир кишәрлекләре күләме корылманың сыйдырышлыгы нигезендә билгеләнә:

25 урын-9,8 кв. 1 урынга;
50 утырту урыны-9,0 кв. метр 1 урынга;
100 утырту урыны-1 кв.м. 1 урынга.

4.7. Халыкка сәүдә, көнкүреш хезмәте күрсәтү һәм җәмәгать тукклануы өлкәсендә муниципаль берәмлекнең җирле әһәмияттәге корылмалары.

Муниципаль берәмлек халкының сәүдә, көнкүреш хезмәте күрсәтү һәм җәмәгать туклануы корылмалары белән тәэмин ителешенең, район халкы өчен мондый корылмаларның территориаль үтемлелеге дәрәҗәсенең тәкъдим ителә торган күрсәткечләрен 11 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

11 нче таблица

Сәүдә, көнкүреш хезмәте күрсәтү һәм җәмәгать туклануы өлкәсендә муниципаль берәмлекнең җирле әһәмияттәге корылмалары өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре

№ п/п	Корылманың исеме	Халыкның тәэмин ителешенең минималь рөхсәт ителгән дәрәҗәсе	Халык өчен территориаль үтемлелек дәрәҗәсе
1	Кибетләр, шул исәптән:		
	авыл торак пунктларында	1000 кешегә 300 кв. м сәүдә мәйданы	2000 м
	- азык-төлек товарлары		
	авыл торак пунктларында	1000 кешегә 100 кв. м сәүдә мәйданы	2000 м
	- азык-төлек булмаган товарлар		
	авыл торак пунктларында	1000 кешегә 200 кв. м сәүдә мәйданы	2000 м
2	Базар комплекслары	1000 кешегә 24-40 (7) кв. м сәүдә мәйданы	билгеләнми
3	Җәмәгать туклануы предприятиеләре	1000 кешегә 40 (8) урын	күп катлы төзелештә 500 м, шул ук вакытта бер катлы төзелештә 800 м.
4	Көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре, шул исәптән:		
	авыл торак пунктларында	1000 кешегә 7 эш урыны	2000 м
	- халыкка турыдан-туры хезмәт күрсәтү өчен		
	авыл торак пунктларында	1000 кешегә 4 эш урыны	2000 м
	- предприятиеләргә хезмәт күрсәтү өчен		
	авыл торак пунктларында	1000 кешегә 3 эш урыны	2000 м
5	Мунчалар*		
	авыл торак пунктларында	1000 кешегә 7 эш урыны	билгеләнми

Искәрмә:
Җәя эчендә микрорайонда һәм торак районда хезмәт күрсәтү системасын оештыруга туры килә торган җирле әһәмияттәге предприятиеләрне исәпләү нормалары китерелгән.
Күрсәтелгән хезмәт күрсәтү радиусы махсус учреждениеләргә кагылмый. Барлык төр хезмәт күрсәтү учреждениеләренең дә махсуслаштырылган хезмәт күрсәтү учреждениеләреннән файдалану мөмкинлеге учреждениенең характерына, аны җирлек структурасында урнаштыруның нәтиҗәлелегенә һәм табышлылыгына бәйле.
* Төзекләндерелгән торак фонды белән тәэмин ителгән җирлекләрдә мунча һәм мунча-сәламәтләндерү комплексларының сыешлыгын исәпләү нормалары 1 мең кешегә өч урынга кадәр киметергә рөхсәт ителә.

Җитештерү предприятиеләрендә, оешмаларда һәм уку йортларында туклану предприятиеләренә ихтыяҗ ведомство нормалары буенча 1 мең эшләүче (укучы) өчен максималь сменага исәпләнә. Җәмәгать туклануының әзерләү предприятиеләре норма буенча — тәүлегенә 300 кг 1 мең кешегә исәпләнә.

Авыл торак пунктлары һәм аларның төркемнәре өчен сәүдә һәм халыкка көнкүреш хезмәте күрсәтү учреждениеләрен һәр җирлектә яшәүчеләрне җәяү йөрү мөмкинлеге чикләрендә беренче чиратта кирәк булган хезмәтләр белән тәэмин итү исәбеннән 30 минуттан да артмаска тиеш. Югары дәрәҗәдә хезмәт күрсәтү корылмалары белән тәэмин итүне авыл җирлекләре төркеменә кабул итәргә кирәк.

Сәүдә үзәкләренең җир участокларының күләмен хезмәт күрсәтүче халык санына карап кабул итәргә кирәк:

1 мең кешегә кадәр – 0,1 - 0,2 га корылмага;
1 – 3 мең кеше - корылмага 0,2-0,4 га;
3 – 4 мең кеше - корылмага 0,4-0,6 га;
5 – 6 мең кеше - корылмага 0,6-1 га;
7 – 10 мең кеше - корылмага 1,0-1,2 га.

Сәүдә предприятиеләренең җир участоклары күләмен сәүдә мәйданының кв. метрына карап кабул итәргә кирәк:

250 кв.м. га кадәр – 100 кв. м. сәүдә мәйданына 0,08 га;
250 кв. м. – 100 кв.м. сәүдә мәйданына 0,08-0,06 га;
650 дән 1500 кв. м. – 100 кв. м. сәүдә мәйданына 0,06-0,04 га;
1500 дән 3500 кв. м. га кадәр – 100 кв.м. сәүдә мәйданына 0,04-0,02 га;
3500 кв. м. – 100 кв.м. сәүдә мәйданына 0,02 га.

Предприятиеләрне инженерлык системалары һәм коммуникацияләр белән автоном тәэмин иткән очракта, шулай ук аларның территориясендә ярдәмче биналар һәм корылмалар урнашкан очракта, участок мәйданы 50% ка кадәр артырга мөмкин.

Базар комплексларының җир участоклары күләмнәрен, сыйдырышлылыгына карап, базар комплексының сәүдә мәйданыннан 7 дән 14 кв. м га кадәр кабул итәргә кирәк:

14 кв. м. – сәүдә мәйданы 600 кв. м.;
7 кв. м. - сәүдә мәйданы 3000 кв. м. артык.

Җәмәгать тукланувы предприятиеләре өчен җир кишәрлекләре күләмен урыннар санына карап кабул итәргә кирәк:

50 утырту урынына кадәр-100 урынга 0,2-0,25 га кадәр;
50дән 150гә кадәр утырту урыны – 100 урынга 0,2-0,15 га.;
150дән артык утырту урыны-100 урынга 0,1 га.

Көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре өчен җир участоклары күләмен аларның егәрлегенә (эш урыннары санына) карап кабул итәргә кирәк:

10 нан 50 гә кадәр эш урыны – 0,1-0,2 га, 10 эш урын;
50 дән 150 гә кадәр эш урыны – 0,05-0,08 га, 10 эш урын;
150 дән артык эш урыны – 0,03-0,04 га, 10 эш урын.

Мунчалар өчен җир кишәрлекләре күләме корылмага 0,2-0,4 га кабул ителә.

4.8. Мәгълүмат һәм элемтә корылмалары өлкәсендә муниципаль берәмлекнең җирле әһәмияттәге корылмалары.

Предприятиеләрне, биналарны һәм элемтә корылмаларын, Радио һәм телевидение, янгын һәм сак сигнализациясен, инженерлык җиһазлары системаларын диспетчерлаштыру эшләрен гамәлдәге норматив документлар таләпләренә туры китереп башкарырга кирәк.

Муниципаль берәмлек халкы өчен халыкны мәгълүматлаштыру һәм элемтә корылмалары белән тәэмин итүнең минималь рөхсәт ителгән дәрәҗәсе, мондый корылмаларның территориаль үтемлелеге дәрәҗәсенең исәп-хисап күрсәткечләрен 12 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

12 нче таблица

Мәгълүмат һәм элемтә корылмалары өлкәсендә муниципаль берәмлекнең җирле әһәмияттәге корылмалары өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре

№ п/п	Корылманың исеме	Халыкның тәэмин ителешенең минималь рөхсәт ителгән дәрәҗәсе	Халык өчен территориаль үтемлелек дәрәҗәсе
1	Почта элемтәсе бүлеге (яңа микрорайон)	0,5-6 мең кешегә авыл җирлегендә 1 элемтә бүлеге	500 метр
2	Районара почтамт	50-70 почта элемтәсе бүлекчәләренә 1 корылма	билгеләнми
3	АТС (1000 кешегә 600 номер исәбеннән)	10-40 мең номерга 1 корылма	билгеләнми
4	Төен АТСы	10 АТСка 1 корылма	билгеләнми
5	Концентратор	1,0 - 5,0 мең номерга 1 корылма	билгеләнми
6	Терәк-көчәйтү станциясе	60-120 мең абонентка 1 корылма	билгеләнми
7	Блок-чыбыклы тапшырулар станциясе	30-60 мең абонентка 1 корылма	билгеләнми
8	Тавыш трансформатор подстанцияләре	10-12 мең абонентка 1 корылма	билгеләнми
9	Кабельле телевидениенең техник үзәге	торак районга 1 корылма	билгеләнми

Элемтә бүлегенең җир участогы күләме торак пунктта яшәүчеләр санына бәйле рәвештә исәпләнә:

500 дән 2000 гә кадәр кеше – 0,3-0,35 га корылмага;

2000 – 6000 кеше – корылмага 0,4-0,45 га.

Мәгълүматлаштыру һәм элемтә корылмаларын урнаштыру өчен җир кишәрлекләре мәйданын кабул итәргә кирәк:

– автоматик телефон станциясе - корылмага 0,25 га;

корылмага 0,3 га автоматик телефон станциясе тоташу ноктасына кадәр уза;

- концентратор-40-100 кв. м;

– терәк-көчәйтү станциясе-корылмага 01-0,15 га;

- чыбык үткәргечле тапшыру станциясе- корылмага 0,05-0,7 га;

– тавыш трансформатор подстанцияләре- корылмага 50-70 кв. м.;

- кабель телевидениесенең техник үзәге- корылмага 0,3-0,5 га.

Яңа төзелешне гамәлгә ашырганда телекоммуникация системаларын, эфир цифрлы телевидениене күмәк кабул итү системаларын урнаштыруны һәм бер үк вакытта өч элемтә операторы тарафыннан хезмәт күрсәтү өчен кирәкле булган ябык эчке коммуникацияләр буенча йорт эчендәге элемтә челтәрләрен урнаштыруны күздә тотарга кирәк.

Яңа территорияләрне төзегәндә Гражданнар оборонасы сигналлары һәм гадәттән тыш хәлләр сигналлары буенча халыкка хәбәр итү системасының локаль челтәрләрен

урнаштыруны күздә тотарга кирәк.

Элемтә предприятиеләре биналарын күрше предприятиеләр яки технологик процесслар булган, зарарлы, коррозия-актив, күңелсез матдәләр һәм тузан бүлеп бирү чыганагы булган, аларның санитар-яклау зоналарыннан читтә урнашкан корылмаларга карата өстенлек бирә торган җилләрнең өске ягында урнаштырырга кирәк.

Шәһәрара телефон станцияләре, шәһәр телефон станцияләре, телефон төеннәре һәм станцияләр, чыбыклы тапшырулар станцияләрен шәһәр төзелеше шартларына карап урнаштырырга кирәк.

Почтамтлар, шәһәр һәм район элемтә узеллары, матбугат предприятиеләрен шәһәр төзелеше шартларына бәйле рәвештә дә урнаштырырга кирәк.

Элемтә бүлекләре, эреләндерелгән элемтә бүлекләре Торак төзелеше зонасында урнашырга тиеш.

Почтамтлар, район элемтә узеллары, матбугат агентлыклары биналарыннан балалар ясле-бакчалары, мәктәпләр, мәктәп-интернатлар, дәвалау-профилактика учреждениеләре җир участоклары чикләренә кадәр ераклыкны - кимендә 50 м, ә торак һәм иҗтимагый биналар стеналарына кадәр-25 метрдан да ким түгел.

Тимер юл почталары һәм почта бүлекчәләре тимер юл станцияләрендә почта тимер юл тупиклары, почта платформалары һәм пассажирлар платформаларына керү (чыгу) мөмкинлеге белән урнаштырырга тиеш.

Аэропорт каршындагы почта бүлекләре аэропортның хезмәт-техник территориясендә пассажирлар перроны янында самолетлар тукталышына керү (чыгу) белән урнашырга тиеш.

Җир участогы төзекләндерелгән, яшелләндерелгән һәм коймаланган булырга тиеш.

Койманың биеклеге кабул ителә, м:

1,2 – шәһәрара телефон станцияләре, телеграф төеннәре һәм шәһәр телефон станцияләре хуҗалык ишегаллары өчен;

1,6 – көчәйтү пунктлары, кабельле участоклар, махсус билгеләнештәге җиһазлар һәм милке булган базалар һәм складлар, махсус элемтә автомобильләренең ачык стоянкалары, шәһәрара элемтә һәм телевидениенең территориаль үзәкләре, дәүләт элемтә предприятиеләре, Россия магистраль элемтәләре һәм телевидениесенең техник элемтә узеллары, эксплуатацион-техник элемтә узеллары, тимер юл почталары, почта бүлекчәләре, почтамтлар, район элемтә узеллары, матбугат предприятиеләре өчен.

Элемтә линияләрен урнаштыру СН 461-74 «элемтә линияләре өчен җир бүлеп бирү нормалары» таләпләренә туры китереп башкарыла.

4.9. Идарә итү һәм кредит-финанс оешмалары өлкәсендә муниципаль берәмлекнең җирле әһәмияттәге корылмалары.

Муниципаль берәмлек халкы өчен мондый корылмаларның территориаль үтемлелеге дәрәҗәсе, идарә учреждениеләре һәм кредит-финанс оешмалары белән тәэмин ителешнең минималь рөхсәт ителгән дәрәҗәсенең исәп-хисап күрсәткечләрен 13 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

13 нче таблица

Идарә һәм финанслар өлкәсендә муниципаль берәмлекнең җирле әһәмияттәге корылмалары өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре

№ п/п	Корылманың исеме	Халыкның тәэмин ителешенең минималь рөхсәт ителгән дәрәҗәсе	Халык өчен территориаль үтемлелек дәрәҗәсе
1	Банклар бүлекләре һәм филиаллары, шул исәптән:		
	авыл җирлекләрендә	1-2 мең кешегә 1 операция урыны	-
2	Идарә оешмалары һәм учреждениеләре	Техник регламентлар нигезендә	билгеләнми

Банк бүлекләренең җир кишәрлеге Күләме 3 операция урынына урнаштырганда 0,05

га исәбеннән кабул ителә.

Идарә оешмалары өчен җир кишәрлекләре күләме бер хезмәткәргә 60-44 кв.м. исәбеннән кабул ителә. 44-18, 5 кв.м. бина катларында бер хезмәткәр өчен 3-5 кат. Зур мәйдан азрак катлы корылмалар өчен кабул ителә.

4.10. Торак-коммуналь хуҗалык корылмалары өлкәсендә муниципаль берәмлекнең җирле әһәмияттәге корылмалары.

Муниципаль берәмлек халкы өчен торак-коммуналь хуҗалык корылмалары белән тәэмин ителешнең минималь рөхсәт ителгән дәрәҗәсенең, мондый корылмаларның территориаль үтемлелеге дәрәҗәсенең исәп-хисап күрсәткечләрен 14 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

14 нче таблица

Торак-коммуналь хуҗалык өлкәсендә муниципаль берәмлекнең җирле әһәмияттәге корылмалары өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре

№ п/п	Корылманың исеме	Халыкның тәэмин ителешенең минималь рөхсәт ителгән дәрәҗәсе	Халык өчен территориаль үтемлелек дәрәҗәсе
1	Кунакханәләр	1000 кешегә 3 урын	билгеләнми
2	Торак-эксплуатация оешмалары	20 мең кешегә 1 корылма	билгеләнми
3	Икенчел чималны кабул итү пунктлары	20 мең кешегә 1 корылма	билгеләнми
4	Традицион зиратлар, шул исәптән:		
	авыл җирлекләрендә	1000 кешегә 0,28 га, әмма 40 га дан артык түгел	билгеләнми

Кунакханәләрнең җир участогы күләме урыннар санынннан чыгып кабул ителә:

25-100 урынга кадәр – 1 урынга 55 кв. м.;

100 урыннан артык – 1 урынга 30 кв.м.

Торак-эксплуатация оешмасының җир кишәрлеге күләме бер корылмага 0,3 га тәшкил итә, икенчел чималны кабул итү пункты бер корылмага 0,01 га тәшкил итә.

Зиратларның җир участогы күләме халыкның тәэмин ителеше дәрәҗәсеннән чыгып кабул ителә, әмма 40 гектардан да артмый, халык саны һәм халык санының перспективалы үсешен исәпкә алып билгеләнә.

Торак-коммуналь хуҗалык предприятиеләреннән торак йортлар, гомуми белем бирү мәктәпләре, балалар бакчалары һәм сәламәтлек саклау учреждениеләре диварларына кадәр ераклык 15 нче таблицада күрсәтелгән.

15 нче таблица

Торак-коммуналь хуҗалык предприятиеләреннән торак йортлар, гомуми белем бирү мәктәпләре, балалар бакчалары һәм сәламәтлек саклау учреждениеләре диварларына кадәр ераклык

Биналар (җир участоклары)	Торак-коммуналь хуҗалык предприятиеләре биналарыннан (участокларыннан) ераклык, м		
	Торак йортларның диварларына кадәр	Гомуми белем бирү мәктәпләре, балалар бакчалары һәм сәламәтлек саклау учреждениеләре биналарына кадәр	Су алу корылмаларына кадәр
Икенчел чималның	20	50	-

кабул итү пунктлары			
Традицион каберлекләр һәм крематорий зиратлары (мәйданы 20 дән 40 га кадәр)	500	500	Кимендә 1000 (су белән тәэмин итү чыганагын санитар саклау поясы һәм фильтрация вакыты исәплләүләре буенча)
Традицион каберлекләр һәм крематорий зиратлары (мәйданы 10 нан 20 га кадәр)	300	300	
Традицион җирләү зиратлары һәм крематорий (мәйданы 10 гектардан ким)	100	100	-

Икенчел чималның кабул итү пунктларын яшел үсентеләр полосасы белән изоляцияләргә һәм аларга автомобиль транспорты өчен керү юлларын күздә тотарга кирәк.

Реконструкцияләнергә тиешле авыл торак пунктларында зиратлардан торак йортлар, балалар һәм дәвалау учреждениеләре биналары диварларына кадәр ераклыкны җирле санитар күзәтчелек органнары белән килештереп, ким дигәндә 100 кеше кабул итәргә рөхсәт ителә.

Зиратларны торак пунктларның торак төзелеше территориясенә карата аерым яктан урнаштырырга кирәк.

Яңа җирләү урыннары булдыру, гамәлдәге җирләү урыннарын реконструкцияләү экологик һәм санитар-гигиена экспертизасы уңай бәяләмәсе булганда мөмкин.

Зират өчен бүлеп бирелә торган Участок түбәндәге таләпләрне канәгатьләндерергә тиеш: торак пункттан, ачык сулыклардан һәм сулыклардан читтә читкә тайпылырга; мөмкин булган су басу зонасыннан читтә урнашырга; җир өслегеннән 2,5 метрдан да ким булмаган грунт суларының торышы булырга; 1,5 м тирәнлектә коры, туфраклы туфракка (ашлы, Комлы) ия булырга; туфракның дымлылыгы 6-18 % тан да ким булмаска тиеш.

Зиратлар территориясендә юл челтәрен, су сибү системасын, шахталар коеларын, тышкы яктылыкны күздә тотарга кирәк.

Җирләү участокларының күләмен 16 таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

16 нчы таблица

Күмү участокларының күләме

Бер урында җирләү саны бер дәрәҗәдә	Күмү участокларының күләме	
	Киңлеге, метр	Озынлыгы, метр
1	1,0	2,0
2	1,8	2,0
3	2,6	2,0
4	3,6/1,8	2,0/4,0
5	2,6	4,0
6	2,6	4,0

4.11. Җәмәгать тәртибен саклау өлкәсендә муниципаль берәмлекнең җирле әһәмияттәге корылмалары.

Муниципаль берәмлек халкы өчен халыкны җәмәгать тәртибен саклау корылмалары белән тәэмин итүнең минималь рөхсәт ителгән дәрәҗәсенең, мондый корылмаларның территориаль үтемлелеге дәрәҗәсенең хисап күрсәткечләрен 17 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

17 нче таблица

Авыл җирлеге территориясендә җәмәгать тәртибен саклау өлкәсендә авыл җирлегенең җирле әһәмияттәге корылмалары өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре

№ п/п	Корылманың исеме	Халыкның тәэмин ителешенең минималь рөхсәт ителгән дәрәҗәсе	Халык өчен территориаль үтемлелек дәрәҗәсе
1	Полиция бүлеге	муниципаль районга 1 корылма	билгеләнми
2	Тәртип саклау терәк пункты		
	авыл торак пунктлары өчен	1-3 авыл җирлегенә 1 корылма	билгеләнми

Полиция бүлеге муниципаль районның административ үзәгендә карала. Авыл җирлегендә авыл җирлекләре комплексы хезмәт күрсәтә ала.

Тәртип саклау терәк пункты, кагыйдә буларак, административ участок (микрорайон) үзәгендә урнашырга тиеш.

4.12. Көнкүреш һәм сәнәгать калдыкларын утильләштерү һәм эшкәртү өлкәсендә муниципаль берәмлекнең җирле әһәмияттәге корылмалары, күрсәтелгән корылмаларны урнаштыру буенча тәкъдимнәр

Торак пунктларның торак зоналарында автомобиль транспорты өчен подъездлар белән тәэмин ителгән каты көнкүреш калдыкларын җыю өчен контейнер мәйданчыклары урнаштыруны күздә тотарга кирәк.

Көнкүреш калдыкларын җыю нормаларының күрсәткечләрен СП 42.13330.2016 таләпләренә туры китереп кабул итәргә кирәк «СНиП 2.07.01-89 " шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл җирлекләрен планлаштыру һәм төзү» темасына 18 нче таблицада китерелгән доклад белән чыгыш ясады.

Җыелган көнкүреш калдыкларының исәп-хисап санын даими (һәр 5 ел саен) факттагы мәгълүматлар буенча ачыкларга кирәк.

18 нче таблица

Коммуналь калдыкларны туплау нормалары

Көнкүреш калдыклары төрләре	Елына 1 кешегә көнкүреш калдыклары саны	
	кг	литр
Катылар: - сууткәргеч, канализация, үзәк җылылык һәм газ белән тәэмин ителгән торак биналардан; - башка торак биналардан	190 – 225 300 – 450	900 – 1000 1100 – 2000
Иҗтимагый биналарны исәпкә алып, каты көнкүреш калдыкларының гомуми саны	280 – 300	1400 – 1500
Казылма чокырлардан сыек (канализация булмаганда)	–	2000 – 3500
Урамнарның, мәйданнарның, паркларның 1 кв. метр каты көнкүреш калдыклары	5	8
Искәрмә. Калдыклар җыелу нормаларының зур әһәмиятен зур торак пунктлар өчен кабул итәргә кирәк. Зур габаритлы көнкүреш калдыкларын туплау нормаларын каты көнкүреш калдыкларының китерелгән күрсәткечләре составында 5% күләмендә кабул итәргә кирәк.		

Каты коммуналь калдыкларны җыю, транспортлау, эшкәртү, утильләштерү, зарарсызландыру, күмү өлкәсендә муниципаль районның җирле әһәмияттәге

корылмалары өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре 19 таблицада күрсәтелгән.

19 нчы таблица

Каты коммуналь калдыкларны җыю, транспортлау, эшкәртү, утильләштерү, зарарсызландыру, күмү өлкәсендә авыл җирлегенең җирле әһәмияттәге корылмалары өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре

№ п/п	Корылманың исеме	Халыкның тәэмин ителешенең минималь рөхсәт ителгән дәрәҗәсе	Халык өчен территориаль үтемлелек дәрәҗәсе
1	Авыл җирлекләре территориясендә каты көнкүреш калдыклары җыю корылмалары (калдыклар җыелу урыннары)	100%	100 метр

Торак пунктлар территорияләрен санитар чистартуны 2.1.3684-21, СНиП 2.07.01-89*, шулай ук җирле үзидарә органнарының норматив хокукый актлары таләпләре нигезендә башкарырга кирәк.

Көнкүреш һәм сәнәгать калдыкларын утильләштерү һәм эшкәртү корылмаларының урнашу урыннарын санитар нормаларга туры китереп, территорияне куллану мөмкинлекләрен бәяләү нигезендә хәл итәргә кирәк..

Муниципаль район территориясендә торак пунктлар төркемнәре өчен үзәкләштерелгән каты көнкүреш һәм сәнәгать калдыклары полигоннарын урнаштыру тәкъдим ителә.

Полигоннарга хезмәт күрсәтү радиусы 15 километр тәшкил итә.

Торак төзелеше территориясендә, санитар законнар таләпләрен үтәү максатыннан, контейнерлар урнаштыру өчен мәйданчык торак йортлардан 20 метрдан да ким булмаган, әмма 100 метрдан да артык булмаска тиеш. Каты коммуналь калдыклар өчен уңайлы подъездлы контейнерлар урнаштыру өчен махсус мәйданчыклар. Мәйданчык ачык һәм су үткәрә торган өслек белән проектлана. Мәйданчыкларның күләме контейнерлар санын урнаштыруга исәпләнгән булырга тиеш, әмма 5-дән артык түгел.

Билгеләнә торган чүп җыючылар (контейнерлар) санын билгеләү өчен чүп җыючы халык саныннан, каты коммуналь калдыклар җыелу нормативларыннан, калдыкларны саклау срокларыннан чыгып эш итәргә кирәк. Чүп җыючыларның исәп-хисап күләме алар оешкан чорда каты коммуналь калдыкларның факттагы тупланууына туры килергә тиеш.

Махсус техника берәмлекләре саны (ә атап әйткәндә Транспорт һәм чүп җыючы) региональ оператор һәм территорияне санитар чистарту схемасы белән билгеләнә.

Контейнерларның кирәкле саны коммуналь калдыкларның уртача тәүлеклек җыелуын, аларны чыгару чорын (тәүлеклек) һәм контейнерның сыйдырышлылыгын (1,1 м3) исәпкә алып исәпләнә.

Контейнерларның 50% ын сортларга аерылырга тиешле каты көнкүреш калдыклары (икенчел чимал) өчен кулланырга киңәш ителә. Куркыныч ГК (яктырту җайланмалары, терекөмешле батарея һәм аккумуляторлар булган электр лампалары (автомобильләреннән тыш), куллану үзлекләрен югалткан терекөмешле градусниклар) вандалга каршы башкаруда (кызгылт сары төстәге) аларны зарарлау һәм әйләнә-тирә мохиткә зыян китерүне булдырмый торган махсус билгеләнгән контейнерларга (кызгылт сары төстә) салынырга тиеш.

Контейнер мәйданчыкларын урнаштыру урыннары, торак территорияләрдә ККНЫ җыю, вакытлыча саклау буенча тәкъдимнәрне исәпкә алып, территорияне санитар чистарту схемасы белән төгәлләштерелә.

Торак төзелеш территориясендә сыек көнкүреш калдыкларын җыю өчен үзәкләштерелгән ташландык суларны агызу системасы белән тәэмин ителмәгән, ишегалды юынтыларын күздә тотарга кирәк.

Вокзал, рекреация, җәмәгать корылмалары, җәмәгать транспорты тукталышларында, мәйданнарда һәм урамнарда чүплекләр урнаштырырга кирәк.

Чүплекләр арасындагы ераклык 100 метрдан да артмаска тиеш, торак пунктларның җанлы территорияләрендә – 40 метрдан да артмаска тиеш.

Терлекчелек предприятиеләре территориясендә, терлекчелек калдыкларын утильләштерү мәсьәләсен хәл итү өлешендә, урнашкан очракта, калдыкларны утильләштерүнең ике варианты булырга мөмкин:

1. Ябык типтагы тирес саклагычларны компостлаштыру (файдалану (лагун) һәм басуларга тирес (помета) сыйфатында ашлама кертү (терлекчелек калдыкларын зарарсызландыру, дегельминтацияләү чараларын үткәргәннән соң). Лагуннарны фермалар балансында булган җирләрдә урнаштырырга киңәш ителә.
2. Бүлендек (пиролиз, биогаз) эшкәртү җайланмаларын куллану.

4.13. Муниципаль берәмлек чикләрендә һәм торак пунктлар чикләрендә торак пунктлар чикләреннән читтә һәм җирле әһәмияттәге автомобиль юлларына транспорт хезмәте күрсәтү өлкәсендә муниципаль берәмлекнең җирле әһәмияттәге корылмалары.

Барлык торак пунктлар да каты өслекле автомобиль юллары белән тәэмин ителергә тиеш.

Җәмәгать пассажир транспортының тукталыш пунктларын муниципаль районның җирле әһәмияттәге автомобиль юлларында урнаштырырга кирәк, алар буенча шәһәр яны һәм шәһәрара автобус маршрутлары узу күздә тотыла.

Торак пунктлар территориясендә автомобиль транспорты барлык биналарга һәм корылмаларга да барып җитәргә тиеш.

Халыкны административ һәм сәүдә үзәкләре, кунакханәләр, театрлар, күргәзмәләр һәм базарлар янындагы җәяүлеләр юллары (тротуарлар, мәйданчыклар, баскычлар) белән тәэмин итү дәрәҗәсе «пик» сәгатенә 0,3 кеше/кв. метрдан да артык түгел; завод алды мәйданчыклары, спорт-тамаша учреждениеләре, кинотеатрлар, вокзаллар янында - 0,8 кеше/кв. метрдан да артык түгел.

Халык өчен җәмәгать транспорты тукталышлары пунктларының территориаль яктан мөмкин булган максималь дәрәҗәдә үтемле булуын исәпләү күрсәткечләрен 20 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк. Әлеге корылмалар белән тәэмин ителешнең минималь рөхсәт ителгән дәрәҗәсенең исәп-хисап күрсәткечләре билгеләнми.

20 нче таблица

Халык өчен җәмәгать транспорты тукталышлары пунктларының территориаль яктан мөмкин булган дәрәҗәдә рөхсәт ителгән дәрәҗәдә исәп-хисап күрсәткечләре

№ п/п	Корылманың исеме	Халык өчен территориаль үтемлелек дәрәҗәсе (метр)
1	Тукталыш пунктлары, тулаем алганда, торак пункт буенча	500
2	Гомумшәһәр үзәгендә тукталыш пунктлары	250
3	Җитештерү зоналарында тукталыш пунктлары	400*
4	Массакүләм ял һәм спорт зоналарында тукталыш пунктлары	800 **
5	Азкатлы торак төзелеше территориясендә эчке элемтәләр өчен тукталыш пунктлары: яшәү урыннарыннан массакүләм йөрү корылмаларыннан	 200 250
* күрсәткеч җәяүлеләр өчен тукталыш пунктына кадәр юл йөрү предприятиеләреннән максималь ераклык булуын аңлата ** әлеге күрсәткеч җәяүлеләр өчен иң күп ял итү һәм спорт корылмаы ишегеннән		

тукталыш пунктына кадәр мөмкин кадәр ерак булуын аңлата

Җәмәгать транспорты тукталышлары урыннарында тукталыш һәм утыру мәйданчыклары, пассажирлар өчен павильоннар булдыру тәкъдим ителә.

Тукталыш мәйданчыкларының киңлеген – машина йөрү өлешенең төп полосаларының киңлегенә, ә озынлыгын-бер үк вакытта туктатыла торган автобуслар санына карап, әмма 10 метрдан да ким булмаган күләмдә кабул итәргә кирәк.

Яңа Чишмә муниципаль районы Әдәмсә авыл җирлеге халкын автосервис һәм юл буйларында хезмәт күрсәтү корылмалары белән тәэмин итүнең минималь рөхсәт ителгән дәрәҗәсенең исәп-хисап күрсәткечләре билгеләнми.

Халыкның шәхси җиңел автомобильләр белән тәэмин ителешенең рөхсәт ителгән минималь дәрәҗәсе күрсәткече 1000 кешегә 314,5 җиңел автомобиль кабул ителә.

Авыл җирлеге халкын, торак фонд категориясенә һәм уңайлылык дәрәҗәсенә карап, җиңел автомобильләрне даими саклау өчен, корылмалар белән тәэмин итүнең минималь рөхсәт ителгән дәрәҗәсенең исәп-хисап күрсәткечләре 21 нче таблицада күрсәтелгән.

21 нче таблица

Халыкның җиңел автомобильләрне даими саклау өчен корылмалар белән тәэмин ителүнең минималь рөхсәт ителгән дәрәҗәсенең исәп-хисап күрсәткечләре

№	Уңайлылык дәрәҗәсе буенча торак фонды тибы	Автотранспортны, машина-урыннарны саклау
1	Бизнес-класс	2,0
2	Эконом-класс	1,2
3	Муниципаль	1,0
4	Махсуслаштырылган	0,7
Искәрмә: Авыл территориясеннән читтә урнашкан гаражларда җиңел автомобильләр паркының 10% ын сезонлы саклауны күздә тотарга рөхсәт ителә.		

Катларына карап, гаражлар һәм җиңел автомобильләр кую урыннары өчен җир кишәрлекләре күләмен бер машина урынына алырга кирәк:

- автомобильләрнең җир өсте стоянкалары-1 машина урынына 25 кв. м.;
- гаражлар өчен:

бер катлы – 30 кв. м. бер машина-урынга;

ике катлы – 20 кв. м. бер машина-урынга

Социаль, иҗтимагый һәм эшлекле билгеләнештәге корылмалар, җитештерү һәм рекреация корылмалары янында җиңел автомобильләрне вакытлыча саклау (парковка) өчен ачык мәйданчыклар белән тәэмин ителешнең минималь рөхсәт ителгән дәрәҗәсе күрсәткечләре 22 нче таблицада күрсәтелгән.

22 нче таблица

Муниципаль берәмлекнең социаль, җәмәгать һәм эшлекле билгеләнештәге корылмалар, җитештерү һәм рекреация корылмалары янында җиңел автомобильләрне вакытлыча саклау (парковка) өчен ачык мәйданчыклар белән тәэмин ителешенең минималь рөхсәт ителгән дәрәҗәсенең исәп-хисап күрсәткечләре.

Корылманың исеме	Исәп-хисап берәмлеге	Исәп-хисап берәмлекләренең түбәндәге санына 1 машина-урын каралган
Дәүләт хакимияте органнары, җирле үзидарә органнары	гомуми мәйданы кв. м.	200-220
Административ-идарә	гомуми мәйданы кв.	100-120

учреждениеләре, иҗтимагый оешмаларның биналары	м.	
Коммерция-эшлекле үзәкләр, офис биналары һәм бүлмәләре, иминият компанияләре	гомуми мәйданы кв. м.	50-60
Банклар һәм банк учреждениеләре, кредит-финанс учреждениеләре	гомуми мәйданы кв. м.	30-35
Укыту үзәкләре, үзешчән иҗат үзәкләре, өлкәннәр өчен клублар	гомуми мәйданы кв. м.	20-25
Югары белем бирү программаларын гамәлгә ашыручы мәгариф оешмалары	Укытучылар, хезмәткәрләр, студентлар, бер сменада шөгыльләнүче	2-4 укытучы һәм хезмәткәр + 10 студентка 1 машина-урын
Гомуми белем бирү оешмалары	Корылма	Задание буенча проектлау, әмма кимендә 2
Мәктәпкәчә гомуми белем бирү оешмалары	Корылма	Задание буенча проектлау, әмма кимендә 2
Кибетләр (вак һәм ваклап сату, гипермаркетлар)	гомуми мәйданы кв. м.	30-35
Азык-төлек һәм (яки) азык-төлек булмаган төркемдәге (сәүдә үзәкләре, сәүдә комплекслары, супермаркетлар, универсамалар, универмаглар һ. б.) товарларының киң ассортименты булган сәүдә билгеләнешендәге корылмалар	гомуми мәйданы кв. м.	40-50
Даими базарлар: - универсаль һәм азык-төлек булмаган - азык-төлек һәм авыл хуҗалыгы	гомуми мәйданы кв. м.	30-40 40-50
Вакыт-вакыт кирәк булган җәмәгать туклануы предприятиеләре (рестораннар, кафелар)	Утырту урыннары	4-5
Мунчалар	Бер вакытта килүчеләр	5-6
Кунакханәләр	Урыннар	5-6
Музейлар	Бер вакытта килүчеләр	6-8
Кинотеатрлар	Тамашачылар урыннары	8-12
Китапханәләр, интернет-	Даими урыннар	6-8

кафе		
Ял итү-күңел ачу учреждениеләре	Бер вакытта килүчеләр	4-7
Хастаханәләр	Ятаклар	14
Поликлиникалар	Сменада килүчеләр	20
Спорт комплекслары һәм трибуналы стадионнар	Урыннар	25-30
Сәламәтләндерү комплекслары (фитнес клублар, ФОК, спорт һәм тренажер заллары)	гомуми мәйданы кв. м.	25-55
Муниципаль балалар физкультура-сәламәтләндерү корылмалары һәм хезмәт күрсәтү дәрәҗәләре (150-500 кв. м мәйданлы тренажер заллары)	Бер вакытта килүчеләр	8-10
Махсуслаштырылган спорт клублары һәм комплекслары	Бер вакытта килүчеләр	3-4
Бассейннар	Бер вакытта килүчеләр	5-7
Автовокзаллар	Пик сәгатендә пассажирлар	10-15
Ял итү зоналарында пляжлар һәм парклар	100 бер вакытта килүчеләр	15-20
Кыска вакытлы ял базалары (спорт, чаңгы, Балык тоту, аучылык һ. б.)	100 бер вакытта килүчеләр	10-15
Ял йортлары һәм санаторийлар, санаторийлар, санаторийлар, предприятиеләрнең ял базалары һәм туристлык базалары	100 ял итүче һәм хезмәт күрсәтүче персонал	3-5
Искәрмә: Корылмалар төркеменә хезмәт күрсәтү өчен тукталышларны проектлаганда һәр корылма буенча машина-урыннарның исәп-хисап санын 10-15 % ка киметү рөхсәт ителә.		

Торак зоналар, халыкка мәдәни-көнкүреш хезмәте күрсәтү учреждениеләре янында, сәүдә һәм ял предприятиеләре, спорт биналары һәм корылмалары, хезмәт кушымтасы урыннарын 10% ка кадәр (ләкин бер урыннан да ким булмаган) проектлаганда инвалидлар транспортына аерым игътибар бирергә кирәк.

Күчмә составка хезмәт күрсәтү станцияләре, автомобильләргә ягулык салу станцияләре, юу пунктлары, тикшерү эстакадалары, мәйданчык-стоянкалар) хезмәт күрсәтү өчен билгеләнгән предприятиеләрне һәм корылмаларны проектлауны автомобиль транспорты хәрәкәте интенсивлыгына карап, икътисадый һәм статистик эзләнүләр нигезендә башкарырга кирәк.

Автомобиль юлларында ял итү мәйданчыкларын, туристик транспорт тукталышларын күздә тотарга кирәк. Алар арасында III категорияле автомобиль юллары өчен тәкъдим ителә торган ара – 25-35 километр, IV категорияле автомобиль юллары өчен – 45-5 километр. Әлеге мәйданчыкларның сыйдырышлылыгы III категорияле юлларда 10 –

15 транспорт бердмлегеннән дә ким түгел, 10 – IV категорияле юлларда бер үк вакытта тукталышка исәп тотарга кирәк.

Муниципаль районның җирле әһәмияттәге корылмаларына караган торак пунктларның һәм корылмаларның чикләреннән читтә автомобиль юлларын урнаштыруга карата таләпләр, аларның параметрлары, СНиП 2.07.01-89 СП нигезендә билгеләнә. «Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл җирлекләрен планлаштыру һәм төзү» һәм транспорт өлкәсендә башка норматив документлар белән тәэмин итү.

4.14. Территорияләрне төзекләндерү һәм яшелләндерү өлкәсендә муниципаль берәмлекнең җирле әһәмияттәге объектлары, күрсәтелгән объектларны урнаштыру буенча тәкъдимнәр

Халыкның гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр белән тәэмин ителешенең минималь рөхсәт ителгән дәрәҗәсенең исәп-хисап күрсәткечләрен 23 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

23 нче таблица

Гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр белән тәэмин ителешнең минималь рөхсәт ителгән дәрәҗәсенең исәп-хисап күрсәткечләре

Гомуми кулланылыштагы яшелләндерелгән территорияләр	Халыкның тәэмин ителешенең минималь рөхсәт ителгән дәрәҗәсе (кв. метр/кеше)	Халык өчен территориаль үтемлелек дәрәҗәсе
авыл җирлекләре өчен	12	билгеләнми
Примечание. Для населенных пунктов, расположенных в окружении лесов, в прибрежных зонах крупных рек и водоемов, площадь озелененных территорий общего пользования допускается уменьшать, но не более чем на 20%. В площадь отдельных участков озелененной территории включаются площадки для отдыха, игр детей, пешеходные дорожки, если они занимают не более 30% общей площади участка.		

Торак пункттагы яшел үсентеләрне, аның планлаштыру структурасын һәм җирле шартларын исәпкә алып, бердәм система рәвешендә карарга кирәк. Торак пунктның яңа территорияләрен проектлаганда һәм реконструкцияләгәндә гамәлдәге яшел үсентеләрне максималь рәвештә саклауны һәм куллануны күздә тотарга кирәк.

Гомуми кулланылыштагы яшелләндерү объектлары мәйданнарын түбәндәге күләмдә кабул итәргә кирәк: Парклар – 10 гектардан да ким түгел; бакча-3 гектардан да ким түгел; скверлар-0,5 га.

Торак пунктлар территориясендә төзекләндерү һәм яшелләндерү объектларын урнаштыру принциплары, объектларның параметрларын «СП 42.13330.2016 «Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл җирлекләрен планлаштыру һәм төзү» нигезендә күрергә.

4.15. Авыл җирлегенең электр, җылылык, газ һәм су белән тәэмин итү өлкәсендәге объектлары.

4.15.1. Электр белән тәэмин итү объектларында муниципаль берәмлек халкының норматив ихтыяҗын билгеләү буенча тәкъдимнәр.

Электр энергиясен кулланучыларны өзлексез һәм сыйфатлы электр белән тәэмин итү халыкның сәламәтлеген саклауга һәм муниципаль берәмлек территориясендә халыкның тормыш сыйфатын яхшыртуга ярдәм итә.

Электр белән тәэмин итү системасын проектлаганда электр нагрузкасын билгеләүне РД 34.20.185-94, СП 31-110-2003 таләпләре һәм "ФСК ЕЭС" ААҖнең техник сәясәте турындагы 2006 елның 2 июнендәге Нигезләмә нигезендә башкарырга кирәк.

«0,38-750 кВ көчәнештәге электр челтәрләре өчен җир бүлеп бирү нормалары " ның

14278 тм – т1 нче законына туры китереп, түбәнрәк китерелгән электр белән тәэмин итү корылмасы өчен җир кишәрлекләренең минималь рөхсәт ителгән күләменең исәп-хисап күрсәткечләре билгеләнде (24 нче таблица).

24 нче таблица

Электр белән тәэмин итү корылмасы өчен җир участокларының минималь рөхсәт ителгән күләмнәренең исәп-хисап күрсәткечләре

Объект төре	Җир кишәрлегенең күләме, кв. м
6 кВ. нан 10 кВ. га кадәр югары көчәнешле трансформатор подстанцияләре	не более 150
20 кВ. нан 35 кВ. га кадәр көчәнештәге түбәнәю подстанцияләре һәм күчерү пунктлары	не более 5000
35 кВ. нан 220 кВ. га кадәр көчәнешле түбәнәю подстанцияләре	8500-10000
Искәрмә: 1. Таблицада китерелгән җир мәйданнары түбәндәгеләрне исәпкә ала: коймага якын килү һәм ремонт ясау өчен билгеләнгән койма тирәли метр киңлеге полосасын; идарә итү пунктының гомуми подстанция пунктының бер яки ике трансформаторын, югары (урта) көчәнеш ачык бүлү җайланмаларын, Түбән көчәнештәге ябык) бүлү җайланмасын урнаштыру (кагыйдә буларак, түбән көчәнештәге ябык) бүлү җайланмасын урнаштыру.; 2. Подстанцияләр мәйданы таблицасындагы мәгълүматлар һава линияләрен капма-каршы якларга чыгаруны; ачык бүлү җайланмалары; трансформаторлар җайланмасын ачуны күздә тота. Түбәнрәк күрсәтелгән очракларда таблицадагы мәгълүматлар түбәндәге коэффициентларга тапкырлана: - югары һәм урта көчәнешләр линияләрен бер якка чыгарганда-1,25; - югары һәм урта көчәнешләрнең ябык бүлү җайланмаларында-0,8; - трансформаторларны ябык урнаштырганда-1,1	

Беренчел исәпләүләр өчен чагыштырма исәп-хисап йөкләнеше күрсәткечләрен 25,26 таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

25 нче таблица

Йортлар/фатирлар өчен коммуналь-көнкүреш электр нагрузкасының чагыштырмача эреләнгән исәп-хисап күрсәткече

Йортлар/фатирлар өчен коммуналь-көнкүреш электр нагрузкасының чагыштырмача эреләнгән исәп-хисап күрсәткече:	кВт/кеше
- табигый газдагы плитәләр белән (кВт/кеше)	0,41
- стационар электр плитәләре белән (кВт/кеше)	0,50
Искәрмә: Таблицада вак сәнәгать предприятиеләреннән йөкләмәләр исәпкә алынмаган. Аларны исәпкә алу өчен түбәндәге коэффициентларны кулланырга кирәк: - табигый газда плитәләр куелган торак пунктлар өчен: 1,2-1,6; - стационар электр плитәләре булган торак пунктлар өчен: 1,1-1,5.	

26 нчы таблица

Коммуналь-көнкүреш кулланучыларының электр энергиясе чыгымының һәм йортлар/фатирлар өчен электр йөкләнешен максимум куллану сәгатьләренең еллык санының эреләнгән күрсәткечләре

Коммуналь-көнкүреш кулланучыларының электр энергиясе чыгымының һәм йортлар/фатирлар өчен электр йөкләнешен максимум куллану сәгатьләренең еллык санының эреләнгән күрсәткечләре:	Электр энергиясенең чагыштырма чыгымы, елына кВ. с.	Электр нагрузкасының максимумын куллану сәгатьләренең еллык саны
- табигый газдагы плитәләр белән	2170	5300
- стационар электр плитәләре белән	2750	5500
Искәрмә: 1. Китерелгән зурайтылган күрсәткечләр торак һәм иҗтимагый биналар, коммуналь-көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре, транспорт хезмәте күрсәтү корылмалары, тышкы яктылык белән электр куллануны күздә тота; 2. Китерелгән мәгълүматлар торак биналарда кондиционирлау, электр җылыту һәм электронагрев куллану исәпкә алынмый; 3. Электр нагрузкасы максимумын куллану сәгатьләренең еллык саны ЦП 10(6) кВ шиннарына китерелгән.		

Электр энергиясен бүлү системасының көчәнешен сайлау, перспективалы электр йөкләнешләренең үсешен анализлауны исәпкә алып, Татарстан Республикасының бүлү электр челтәре комплексы челтәрләренең перспективалы үсеше схемасы нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш.

Торак пунктларның электр челтәрләренең киеренкелеге исәп-хисап чоры һәм энергия системасында көчәнешләр системасы чикләрендә аларны үстерү концепциясен исәпкә алып сайлана: 35 – 110 – 220 – 500 я 35 – 110 – 330 – 750 кВ.

Электр белән тәэмин итү системасының көчәнеше, энергия трансформациясе баскычларының иң аз санын исәпкә алып, сайлап алынырга тиеш. Якын арада 35-110/10 кВ көчәнешләр системасы иң максатка ярашлы булып тора.

Электр челтәрләрен проектлау, торак пунктларның һәм алар янәшәсендәге территорияләрнең барлык кулланучыларын исәпкә алып, 35-110 кВ һәм аннан да күбрәк көчәнешле электр белән тәэмин итүче челтәрләрне һәм 6-20 кВ көчәнешле бүлү челтәрләрен үзара бәйләү белән комплекслы рәвештә башкарылырга тиеш. Шул ук вакытта, ведомство карамагына карамастан, төрле кулланучыларны тукландыру өчен электр белән тәэмин итү системасының аерым элементларын бергәләп куллануны күздә тотарга киңәш ителә.

Электр белән тәэмин итү системасын проектлаганда, проектлана торган территорияләр категориясенә туры китереп, аның ышанычлылыгын тәэмин итү таләпләрен исәпкә алырга кирәк:

- беренче категориягә электроприемниклары керә, алар электр белән тәэмин итү өзеклеге кешеләрнең тормышы өчен куркыныч тудырырга, шәһәр хуҗалыгының аеруча мөһим элементлары эшләвен бозарга мөмкин.

- икенче категориягә электроприемниклары керә, электр белән тәэмин итү өзеклеге халыкның нормаль эшчәнлеген бозуга китерә.

- өченче категориягә керә, калган электроприемники, түгел подходящие астында билгеләү, беренче һәм икенче категория.

- кешеләрнең гомеренә, шартлауларга, янгыннарга һәм кыйммәтле төп җиһазларга зыян китерүгә юл куймас өчен, җитештерүнең өзлексез эшләве кирәк булган электр кабул итү җайланмалары аерым төркемгә керә.

Сәнәгать предприятиеләрен энергия системаларының гомуми челтәрләренә электр белән тәэмин итү системаларын проектлау «Сәнәгать предприятиеләрен электр белән тәэмин итү проектлау. Технологик проектлау нормалары» НТП-94 таләпләренә туры китереп башкарыла.

35 кВ һәм югарырак көчәнешле һава электр линияләре торак төзелешеннән читтә урнаштырырга киңәш ителә. 110 кВ һәм аннан да югары көчәнешле гамәлдәге һава электр тапшыру линияләрен торак төзелешеннән читкә чыгаруны яки һава линияләрен кабель белән алыштыруны күздә тотарга киңәш ителә.

4.15.2 . Җылылык белән тәэмин итү өлкәсендә муниципаль берәмлек халкының норматив ихтыяҗын билгеләү буенча тәкъдимнәр.

«Җылылык белән тәэмин итү турында» 2010 елның 27 июлендәге 190-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә, җылылык белән тәэмин итү өлкәсендә мөнәсәбәтләрне оештыруның төп принципларыннан берсе-үзәкләштерелгән җылылык белән тәэмин итү системаларын үстерү, җылылык белән тәэмин итү һәм җылылык энергиясен куллануның ышанычлылыгын һәм энергетик нәтиҗәлелеген тәэмин итү.

Яңа җылылык белән тәэмин итү системаларын проектлау һәм төзү, гамәлдәге җылылык белән тәэмин итү системаларын реконструкцияләү һәм үстерү, торак-коммуналь хуҗалыкны, сәнәгать һәм башка оешмаларны тиешле дәрәҗәдә җылылык белән тәэмин итү максатларында, Яңа Чишмә муниципаль районы авыл җирлекләрен җылылык белән тәэмин итү схемалары нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш.

Бер - ике катлы һәм индивидуаль торак йортларны, шулай ук секцияле торак йортларны җылытуны һәр йортта яки фатирда урнаштырыла торган газ казаннарыннан башкарырга кирәк. Җәмәгать, мәдәни-көнкүреш һәм административ биналарны җылыту үзәкләштерелгән, тышкы җылылык челтәрләреннән яки автоном җылылык белән тәэмин итү чыганакларыннан.

Яңа төзелеш районнарын җылылык белән тәэмин итү системасын сайлау вариантларны техник-икътисадый чагыштыру нигезендә башкарылырга тиеш.

Территорияләрдә җылылык белән тәэмин итү схемасы булмаганда, халык тыгызлыгы 40 кеше/га һәм аннан да күбрәк булган бер, ике катлы торак төзелеше булмаган очракта, авыл җирлекләрендә үзәкләштерелгән җылылык белән тәэмин итү системасы котельныйларын торак һәм иҗтимагый биналар төркеменә күчерүне күздә тотарга рөхсәт ителә.

Торак пунктлар территорияләрендә үзәкләштерелгән җылылык белән тәэмин итү чыганакларын коммуналь-склад һәм җитештерү зоналарында, җылылык йөкләнеше үзәкләрендә урнаштырырга киңәш ителә.

Җылылык белән тәэмин итү чыганакларын, җылылык пунктларын урнаштыру акустик исәп-хисаплар белән нигезләнергә тиеш. Трассаларны һәм җылылык челтәрләрен салу ысулларын СНиП 41-02-2003 «Җылылык челтәрләре» (9 бүлек) һәм СП 42.13330.2016 «Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл җирлекләрен планлаштыру һәм төзү» кагыйдәләре җыелмасы таләпләре нигезендә күздә тотарга кирәк.

4.15.3 . Газ белән тәэмин итү өлкәсендә муниципаль берәмлек халкының норматив ихтыяҗын билгеләү буенча тәкъдимнәр.

«Россия Федерациясендә газ белән тәэмин итү турында» 1999 елның 31 мартындагы 69-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә, газ белән тәэмин итү өлкәсендә дәүләт сәясәтенең төп принципларыннан берсе булып, тиешле федераль, төбәкара һәм региональ газлаштыру программаларын формалаштыру һәм тормышка ашыру нигезендә, Россия Федерациясе субъектлары территорияләрендә урнашкан торак-коммуналь хуҗалыкны, сәнәгать һәм башка оешмаларны газлаштыру дәрәҗәсен күтәрү тора.

Газ белән тәэмин итү системасын үстерүнең төп юнәлешләре газ белән тәэмин итүнең кайбер баш корылмаларын реконструкцияләү юлы белән газ белән тәэмин итү системасының куркынычсызлыгын һәм ышанычлылыгын арттыруны, газүткәргечләрнең яңа тармакларын төзүне күздә тотарга тиеш, бу газүткәргеч челтәрләренең эшен

тотрыкландырырга һәм газ белән тәэмин итүнең яңа корылмаларын тоташтырырга мөмкинлек бирәчәк.

Газ куллану юнәлешләре:

- сәнәгатьнең технологик ихтыяҗлары;
- халыкның хуҗалык-көнкүреш ихтыяҗлары;;
- җылылык чыганаклары өчен энергия чыганагы.

Газ белән тәэмин итүнең гамәлдәге системаларын проектлау һәм төзү, реконструкцияләү һәм үстерү СНиП 42-01-2002 «газ бүлү системалары», «газ бүлү һәм газ куллану челтәрләренең иминлеге турында Техник регламент» таләпләренә туры китереп, Татарстан Республикасын газ белән тәэмин итү һәм газлаштыруның Генераль схемасы нигезендә, торак-коммуналь хуҗалыкны, сәнәгать һәм башка оешмаларны газлаштыру буенча республика программалары нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш.

Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 27.12.2013 ел, №1071 карары белән расланган Татарстан Республикасы шәһәр төзелешен проектлаштыруның республика нормативларына туры китереп, түбәнрәк китерелгән газ белән тәэмин итү корылмалары өчен җир кишәрлекләре минималь рөхсәт ителгән күләменең исәп-хисап күрсәткечләре (27 нче таблица) билгеләнде.

27 нче таблица

Газ белән тәэмин итү корылмасы өчен җир кишәрлекләренең минималь рөхсәт ителгән күләмнәренең исәп-хисап күрсәткечләре

ГРС җитештерүчәнлеге, куб. метр/сәгать	Җир кишәрлегенең күләме, га
100 гә кадәр	0,01
100 - 3 000	0,07
3 000 - 10 000	0,11
10 000 - 100 000	0,13
100 000 - 300 000	0,38
300 000 - 500 000	0,65
500 000 дән югарырак	1

Газ куллануның эреләндерелгән күрсәткечен күләмдә кабул итәргә кирәк:

- үзәкләштерелгән кайнар су белән тәэмин итү булганда - бер кешегә елына 120 куб. м.;
- кайнар су белән тәэмин иткәндә, газ су җылыткычлардан-бер кешегә елына 300 куб. м;
- кайнар су белән тәэмин ителмәгән очракта-бер кешегә елына 180 куб. м;
- авыл торак пунктлары өчен-елына 220 куб. м.

Газ бүлү һәм газ тутыру станцияләре торак пунктлардан читтә урнашырга тиеш.

- Газ өстәмә пунктларны торак пунктның торак төзелеше территориясеннән читтә, аскы яктан урнаштырырга кирәк.
- Газ бүлү челтәрендә газ басымын киметү һәм җайга салу өчен газ җайга салу (блоклы яки шкафлы) пунктларын проектларга кирәк. Газ җибәрү пунктын район үзәгендә урнаштырырга кирәк, район йөкләнеш үзәгенә мөмкин кадәр якын.
- Торак пунктларда аерым торучы газ җайга салучы пунктларны биналар һәм корылмаларга кадәр билгеле бер ераклыкта урнаштырырга кирәк:
- 0 газ басымы булганда – 0,6 МПа-10 метрга кадәр газ регулятор пунктына тапшырганда;
- 0 газ басымы булганда – 0,6 – 1,2 МПа-15 метр.

4.15.4. Су белән тәэмин итү өлкәсендә муниципаль берәмлек халкының норматив ихтыяҗларын билгеләү буенча тәкъдимнәр.

Торак пунктларны су белән тәэмин итү системаларын проектлау, шул исәптән су

белән тәэмин итү чыганакларын сайлау, су алу корылмаларын урнаштыру СП 30.133302020 «СНиП 2.04.01-85 «эчке сүүткәргеч һәм биналарны канализация», СП 32.13330.2018 «СНиП 2.04.03-85 «Канализация. Тышкы челтәрләр һәм корылмалар», СП 42.13330.2016 «Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл җирлекләрен планлаштыру һәм төзү», СанПин 2.1.3684-21 «Шәһәр һәм авыл җирлекләре территорияләрен карап тотуга, су корылмаларына, эчәргә яраклы суга, эчәргә яраклы суга, эчәргә яраклы суга, һавага, туфракка, торак биналарга, җитештерү, җәмәгать биналарыннан файдалануга, санитар-эпидемияләргә каршы (профилактик) чаралар оештыру һәм үткәрү буенча санитар-эпидемиологик таләпләр», СанПин 1.2.3685-21 «Кеше өчен әйләнә-тирә мохитнең иминлеген һәм (яисә) зыянсызлыгын тәэмин итүгә карата гигиена нормативлары һәм таләпләр», СанПиН 1.2.3685-21, 2.1.4.1110-02 СанПиН 2.1.4.10-02 «Су белән тәэмин итү чыганакларын һәм эчәргә яраклы су белән тәэмин итү чыганакларын санитар саклау зоналары», шулай ук авыл җирлеген су белән тәэмин итүнең расланган схемасы нигезендә.

Халыкның хуҗалык-эчәргә яраклы ихтыяҗлары өчен тәүлеклек уртача (бер ел эчендә) куллануның эрелэндерелгән күрсәткечен күләмдә кабул итәргә кирәк:

- эчке сүүткәргеч һәм канализация белән тәэмин ителгән биналар өчен, ванналар һәм җирле су җылыткычлар белән тәэмин ителгән биналар өчен – тәүлегенә 200 литр;
- эчке су һәм канализация белән тәэмин ителгән биналар өчен үзәкләштерелгән кайнар су белән тәэмин итү – тәүлегенә 270 литр.

Су алу корылмаларының тибын һәм схемасын территориянең геологик, гидрогеологик һәм санитар шартларыннан чыгып сайларга кирәк.

Су челтәрләрен боҗра белән проектларга кирәк. Тупиковые линия сүүткәргечләр кулланырга рөхсәт ителә:

авария вакытында су белән тәэмин итүдә өзеклек булган очракта җитештерү ихтыяҗларына су бирү өчен;

торбалар диаметры 100 мм дан артмаган хуҗалык-эчәргә яраклы ихтыяҗларга су бирү өчен;

янгынга каршы яки хуҗалык-янгынга каршы кирәк-яракларга су бирү өчен, линиянең озынлыгы 200 метрдан да артмаска тиеш.

Бина һәм корылмаларның эчке сүүткәргеч челтәрләре белән тышкы су челтәрләрен боҗралау рөхсәт ителми.

4.15.5. Су бүлү корылмаларында муниципаль берәмлек халкының норматив ихтыяҗын билгеләү буенча тәкъдимнәр.

Торак пунктларның канализация системаларын проектлауны СП 30.13330.2020 «СНиП 2.04.01-85 «Эчке сүүткәргеч һәм биналарның канализациясе», СП 32.13330 2018 «СНиП 2.04.03-85 «Канализация. Тышкы челтәрләр һәм корылмалар», СП 42.13330.2016 «Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл җирлекләрен планлаштыру һәм төзү», шулай ук муниципаль берәмлекнең авыл җирлекләренең су бүлүнең расланган схемасы нигезендә.

Көнкүреш суларын тәүлеклеклек уртача су белән тәэмин итү, территориягә су сибүгә һәм Яшел утыртмаларга су тотуны исәпкә алмыйча, тәүлеклеклек су куллануга тигез дәрәҗәдә кабул ителә.

Территориаль планлаштыру документларын эшләгәндә, тәүлеклек уртача тәүлеклек (бер елга) су бүлүне 1 кешегә 150 л/т күләмендә кабул итү рөхсәт ителә.

Йорт яны җир участоклары белән шәхси йортларда яшәүче халык өчен, төзелешнең тыгызлыгы, юынты суларны чистартуның үзкыйммәте, рельеф катлаулылыгы аркасында, су бүлүнең автоном системасын күздә тотарга кирәк.

Автоном канализация системасы юынты суларны өйдән чыгарудан җыюны, аларны чистарту өчен автоном корылмаларга бүлеп бирүне, алга таба муниципаль районда булган чистарту корылмаларына чыгаруны тәэмин итәргә тиеш. Чистарту корылмаларын йортлар территориясендә яки берничә бина өчен (кагыйдә буларак, социаль-көнкүреш хезмәте күрсәтү объектлары) аерым торучы чистарту корылмалары буларак билгеләргә тәкъдим ителә.

ИСӘП-ХИСАП КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕН НИГЕЗЛӘҮ БУЕНЧА МАТЕРИАЛЛАР

Нормативлар түбәндәге норматив хокукый актлар таләпләренә туры китереп әзерләнде:

Федераль законнар:

Россия Федерациясенең шәһәр төзелеше кодексы (29.12.2004 ел, № 190-ФЗ ред.) 02.07.2021).

«Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон (01.07.20021 редакциясе).

«Җирләү һәм җирләү эше турында»12.01.1996 ел, № 8-ФЗ Федераль закон;

Россия Федерациясенең башка норматив актлары:

«Россия Федерациясе субъектлары территорияләрендә мәгариф корылмаларын оптималь урнаштыру критерийларын билгеләү өчен үрнәк күрсәткечләр» методик рекомендацияләр турында Россия Федерациясе Мәгариф һәм фән министрлыгының 2016 елның 4 маендагы АК-950/02 номерлы хаты (2016 елның 8 августындагы редакция).

«Ашыгыч, шул исәптән ашыгыч махсуслаштырылган, медицина ярдәме күрсәтү тәртибен раслау турында» 20.06.2013 № 388н РФ Сәламәтлек саклау министрлыгы боерыгы.

«Сәламәтлек саклау өлкәсендә халыкның ресурс белән тәэмин ителеше нормативларын һәм нормаларын куллану турында методик рекомендацияләрне раслау турында"2018 елның 20 апрелендәге 182 номерлы РФ Сәламәтлек саклау министрлыгы боерыгы.

Россия Мәдәният министрлыгының «мәдәният оешмалары челтәрен үстерү һәм халыкны мәдәният оешмалары хезмәтләре белән тәэмин итү буенча Россия Федерациясе субъектларына һәм җирле үзидарә органнарына методик тәкъдимнәрне раслау турында»2017 елның 2 августындагы Р-965 номерлы күрсәтмәсе.

Татарстан Республикасы норматив актлары:

Татарстан Республикасы шәһәр төзелешен проектлауның республика нормативлары расланды. 27.12.2013 № 1071 ТР МК карары (19.07.20021 ред.)

«2024 елга кадәр иҗтимагый инфраструктура, социаль хезмәт күрсәтүләр белән тәэмин ителешнең социаль гарантияләре дәрәҗәсен билгеләү турында» Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 26.01.2009 елдагы 42 номерлы карары (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән).

«Яңа Чишмә муниципаль районы «муниципаль берәмлегенең һәм аның составындагы муниципаль берәмлекләрнең территорияләре чикләрен билгеләү һәм аларның статусы турында» 2005 елның 31 гыйнварындагы 36-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы законы (21.11.2014 ел, № 93-ТРЗ редакциясе).

«Татарстан Республикасында шәһәр төзелеше эшчәнлеге турында» 25.12.2010 № 98-ТРЗ Татарстан Республикасы законы (24.12.20021 ред.)

«Татарстан Республикасында калдыклар белән, шул исәптән каты коммуналь калдыклар белән эш итү өлкәсендә территориаль схеманы раслау турында»2018 елның 13 мартындагы 149 номерлы ТР МК карары.

«Татарстан Республикасында каты коммуналь калдыкларны җыю нормативларын раслау турында»12.12.2016 ел, № 922 ТР МК карары.

Татарстан Республикасы норматив актлары:

Яңа Чишмә муниципаль районының территориаль планлаштыру схемасы ТР Яңа Чишмә МР Советының № 3-29 карары (16.12.2010 ел)

Татарстан Республикасының территориаль планлаштыру схемасы (кертелгән үзгәрешләр белән), расланды. Министрлар кабинетының №172 нче 27.03.2021.

2015 елның 16 гыйнварындагы 4-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы паспорты "Татарстан Республикасында җәмәгать тәртибен саклауда гражданнарның катнашуы турында"

Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районының 2016-2021 елларга һәм 2030 елга кадәрге план чорына социаль-икътисадый үсеш стратегиясе, ТР Яңа Чишмә МР Советының 2016 елның 11 августындагы 17-70 номерлы карары белән расланган.

Проектлау һәм төзелеш буенча кагыйдәләр җыелмасы:

СП 42.13330.2016 «Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл җирлекләрен планлаштыру һәм төзү. СНиПның актуальләштерелгән редакциясе 2.07.01-89*» (утв. Россия Төзелеш Министрлыгының 2016 елның 30 декабрендәге 1034/пр номерлы боерыгы (2017 елның 10 февралендәге редакциясендә).

СП 35-106-2003 «өлкән яшьтәге кешеләргә социаль хезмәт күрсәтү учреждениеләрен исәпләү һәм урнаштыру».

СП 30.13330.2020 "СНиП 2.04.01-85* «Эчке сүүткәргеч һәм биналарны канализацияләү»;

СП 32.13330 2018 " СНиП 2.04.03-85 «Канализация. Тышкы челтәрләр һәм корылмалар»;

СНиП 35-01-2001 биналар һәм корылмаларның халыкның аз хәрәкәтләнүче төркемнәре өчен ачыклыгы «СНиП 59.13330.202020» СНиП 35-01-2001 "СП 59.1333020" СП;

2.1.3684-21 «Шәһәр һәм авыл җирлекләре территорияләрен карап тотуга, су корылмаларына, эчәргә яраклы суга һәм эчәргә яраклы су белән тәэмин итүгә, атмосфера һавасына, туфракка, торак биналарга, җитештерү, җәмәгать биналарын эксплуатацияләүгә, санитария-эпидемияләргә каршы (профилактика) чаралар үткәрүгә һәм үткәрүгә карата санитар-эпидемиологик таләпләр»;

СанПиН 1.2.3685-21 «Кеше өчен яшәү тирәлеге факторларының иминлеген һәм (яки) зыянсызлыгын тәэмин итүгә гигиена нормативлары һәм таләпләр»;

№ 11-01-2002 «Россия Федерациясендә зиратларны җирләү һәм карап тоту тәртибе турында тәкъдимнәр».

Башка документлар:

Янгын саклау корылмаларын проектлау нормалары. НПБ 101-95 (утв. РФ ЭЭМ ГУППС 30.12.1994 № 36 боерыгы белән кертелгән).

Интернет-чыганаклар:

– Территориаль планлаштыруның федераль дәүләт мәгълүмат системасы (ФГИС ТП): https://fgistp.economy.gov.ru/
– Дәүләт статистикасы федераль хезмәте: http://gks.ru
– Татарстан Республикасының Яңа Чишмә муниципаль районы администрациясенең рәсми сайты: https://novosheshminsk.tatarstan.ru/

Нормативларны әзерләгәндә исәпкә алынды:

– авыл җирлегенең административ-территориаль бүленеше;
– авыл җирлегенең социаль-демографик составы һәм халык тыгызлыгы;
– табигый-климат шартлары;
– социаль-икътисадый үсеш фаразы;
– җирле үзидарә органнарының һәм кызыксынган затларның тәкъдимнәре.

Нормативларның төп өлешендә муниципаль район халкы белән тәэмин ителешнең минималь рөхсәт ителгән дәрәҗәсенең исәп-хисап күрсәткечләре һәм район халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган кадәр үтемле булу дәрәҗәсенең исәп-хисап күрсәткечләре билгеләнгән җирле әһәмияттәге объектлар исемлеге Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексының 29.2 статьясындагы 4 өлешендә күрсәтелгән таләпләре, шулай ук нормативлар проектын эшләү буенча техник задание белән билгеләнгән.